

**ŞİDDET VE ŞİDDETLE
MÜCADELE ÇALIŞTAYI**

**16-17 KASIM 2024
ANKARA**

Ülkemizde ve içinde yaşadığımız her ortamda şiddetin giderek arttığını görüyoruz. Ne yazık ki günümüzde şiddet, yaşamımızdaki en büyük sorun olarak yerini almıştır. Cinayetlerin, ihmal ve istismarların, başkasına yönelen her türlü suçun her gün çoğalarak devam etmesi bizleri son derece rahatsız ederken bir yandan da bunun nedenlerini ve çözüm yollarını düşünmemize sebep olmaktadır.

Çalıştayın temel amacı, toplumumuzda giderek artan ve çeşitlenen, maalesef kanıksanmaya başlayan şiddetin nedenleri, sonuçları ve önlenmesi konusunda toplumsal bilinci artırmak, bu alandaki güncel araştırmaları ve yaklaşımları tartışmak ve toplumsal cinsiyet, kültürel normlar, ekonomik eşitsizlikler gibi faktörlerin şiddet üzerindeki etkilerini ele almaktır. Bu çalıştay disiplinler arası bir yaklaşımla şiddeti anlamak, toplumsal değişimi planlayarak uzun vadede kalıcı çözüm üretmek ve halen toplumda yaşanan şiddeti önlemeye yönelik alınabilecek her türlü caydırıcı, önleyici hukuksal tedbirleri ortaya koymak ve farkındalık yaratmayı amaçlamaktadır.

Çalıştayda, çok değerli akademisyen, hukukçu, sivil toplum kuruluşlarının temsilcileri ve alanında uzman bilim insanları, yazar ve gazeteciler fikirlerini, eleştirilerini ve çözüm önerilerini dile getirmişlerdir.

İYİ Parti olarak 16-17 Kasım 2024'te gerçekleştirdiğimiz 'Şiddet ve Şiddetle Mücadele Çalıştayında' tanımından türlerine, şiddet olgusunu ortaya çıkaran sebeplerden toplumsal sonuçlarına kadar geniş bir yelpazede şiddet olgusu disiplinler arası bir yaklaşımla irdelenmiştir. **Toplumsal Normlar ve Şiddetle Mücadele, Eşitsizlikler ve Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele, Çocuğa Yönelik Şiddetle Mücadele ve Çocuğun Korunması, Ailenin Korunması ve Aile İçi Şiddetle Mücadele, Medya Yayınlarındaki Şiddetin Yansımaları ve Dijital Şiddet ile Mücadele** başlıkları altında eş zamanlı olarak gerçekleştirilen çalıştay bugün yaşadığımız şiddetle ilgili olarak partimizin eylem planına önemli bir katkı sağlamasının yanında, gelecekteki mücadelemiz için de bir yol haritası olacaktır.

Çalıştayımıza katılan düşünce ve çözüm önerileri ile katkı sağlayan tüm katılımcılarımıza teşekkür ediyor, şükranlarımı sunuyorum.

D. Müsavat DERVİŞOĞLU
Genel Başkan

ŞİDDET VE ŞİDDETLE MÜCADELE ÇALIŞTAYI

16-17 KASIM 2024, ANKARA

İÇİNDEKİLER

YÖNETİCİ ÖZETİ	9
1. Çalıştay Düzenleme Ekibi ve Bilim Kurulu	14
2. Toplumsal Normlar ve Şiddetle Mücadele Masası	16
Masa Çalışma Raporu	18
3. Eşitsizlikler ve Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Masası	22
Masa Çalışma Raporu	24
4. Çocuğa Yönelik Şiddetle Mücadele ve Çocuğun Korunması Masası	28
Masa Çalışma Raporu	30
5. Ailenin Korunması ve Aile İçi Şiddetle Mücadele Masası	34
Masa Çalışma Raporu	36
6. Medyadaki Şiddetin Yansımaları ve Dijital Şiddet ile Mücadele Masası	44
Masa Çalışma Raporu	46

Kevser Ofluoğlu
Kadın, Aile ve Sosyal Hizmetler Başkanı

YÖNETİCİ ÖZETİ

Şiddet günümüzde gelişmiş ya da az gelişmiş bütün ülkelerin en önemli sorunları arasındadır. Kadın, erkek, çocuk, hayvan, ağaç katliamları gibi yaşamın her yerinde görülen ve gün geçtikçe sayıları artan şiddet olayları pek çok şekilde karşımıza çıkabilen, artık engelenemeyen, bireyin hem ruhsal hem de bedensel bütünlüğüne zarar veren yıkıcı bir olgudur.

Şiddetin en önemli nedenleri arasında gösterilen;

- Ekonomik Sıkıntılar ve Stres,
- Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliği
- Eğitim Eksikliği ve Farkındalık azlığı
- Yasal Uygulamalardaki Eksiklikler
- Medya ve Sosyal Medyanın Etkisi
- Aile Yapısındaki Değişim ve Sosyal Destek Azalması,
- Psikolojik Destek Eksikliği ve Ruh Sağlığı Problemleri
- Madde bağımlılığındaki artış kavramlarıyla ilgili sorunlar üzerine her gün yeni çalışmalar literatürde yer almakta ve yasal boyutta birçok düzenlemeler yapılmaktadır. Ancak teknoloji ve uzay çağını yaşadığımız bu dönemde hâlen insanlığın çok uzun zaman önce geçmişte bırakması gereken şiddetle ilgili sorunlar maalesef artarak devam etmektedir.

İYİ Parti olarak yukarıda sayılan nedenlere ilave olarak şiddet çalıştayını düzenleme nedenlerimiz;

- Hükümetin yıllardır bu konuda kalıcı bir çözüm üretmemesi
- Mevcut yasaların etkin uygulanmayışı, ceza infaz yasasındaki aksaklıklar, caydırıcı tedbirlerin alınmayışı,
- Kadınların, tedbir kararlarına rağmen korunmaması,
- Çocukların istismar ve ihmale açık hale getirilmesi,
- Toplumda ki bütün kırılgan grupların yaşlılar, engelliler ve hayatı paylaştığımız canlıların sürekli şiddete maruz kalması,
- Bütün bu şiddet türlerinin toplumda kanıksanmaya başlayarak adeta normalleştirilmesi
- Şiddetin artık bireylerin değil, bütün bir toplumun vicdanını kanatan bir yara haline gelmesi ve toplumsal bozulmaya yol açmasıdır.

Toplumun tüm kesimlerini etkileyen şiddetin kök nedenlerini tespit ederek, bütüncül bir yaklaşımla çözüm üretmek için **16-17 Kasım 2024 tarihinde Şiddet ve Şiddetle Mücadele Çalıştayı** düzenledik.

Bu çalıştayda elde edilen verilerin ışığında, Bilim Kurulumuz tarafından hazırlanan rapor, toplumsal normlar ve şiddetle mücadele, ailenin korunması ve aile içi şiddet, çocuğa yönelik şiddet, kadınlara yönelik şiddet, bütün kırılgan gruplara yönelik şiddet, medya yayınlarındaki şiddetin yansımaları ve dijital şiddet ile mücadele, konularında düzenlenen çalıştayların kapsamlı değerlendirmesini içermektedir. **Çalıştayın amacı, şiddetin toplumsal nedenlerini ve çözüm yollarını belirlemek; toplumsal normların, cinsiyet eşitsizliklerinin ve kültürel kalıpların şiddeti nasıl etkilediğini analiz etmek, çözüm odaklı stratejiler geliştirmektir.**

Değerli çalıştay katılımcılarının hiçbir siyasi aidiyet gözetmeden, yalnızca bilimin ve vicdanın ışığında yürüttüğü bu değerli çalışmalar inanıyoruz ki toplumumuzun geleceği için bir umut ışığı ve bilimsel bir referans kaynak olacaktır. Ayrıca bu verilerin ışığında İYİ Parti olarak şiddeti önlemeye dair kısa ve uzun vadeli çözüm önerileri ile parti poitikamızı da ortaya koyan bir eylem planı hazırlanacaktır.

Konu 1: Toplumsal Normlar ve Şiddetle Mücadele Çalıştay Raporu

Toplumsal normlar, şiddetin toplumda kabul görmesinde ve yayılmasında belirleyici bir rol oynamaktadır. Bu çalıştayda, şiddetin meşruiyet kazanmasında kültürel normların, ataerkil yapıların ve cinsiyet rollerinin etkileri derinlemesine tartışılmıştır. Çalıştay katılımcıları, alanında uzman akademisyenler, hukukçular, psikologlar, yazarlar, sivil toplum temsilcileri ve diğer ilgili paydaşlardan oluşmuştur.

Temel Sorunlar ve Bulgular

- 1. Toplumsal Şiddetin Normalleştirilmesi ve Meşrulaştırılması:** Toplumda şiddetin sıradan bir olay gibi algılanması, şiddet eğilimlerini artırmaktadır.
- 2. Aile İçi Şiddetin Özel Bir Mesele Olarak Görülmesi:** Aile içinde şiddetin, toplumun müdahale etmemesi gereken özel bir konu olarak değerlendirilmesi mağdurların korunmasız kalmasına neden olmaktadır.
- 3. Medya ve Popüler Kültürün Rolü:** Medya şiddeti cazip gösteren içeriklerle toplumda şiddet algısını pekiştirmektedir.
- 4. Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliği:** Cinsiyet eşitsizlikleri, kadının ikincil konumda görülmesi kadına yönelik şiddet başta olmak üzere şiddetin pek çok türünü artırmaktadır.
- 5. Yasal Düzenlemelerde Eksiklikler:** Mevcut yasaların yetersiz uygulanması, şiddeti önleme çabalarının önünde önemli bir engel oluşturmaktadır.

Öneriler

- **Toplumsal Farkındalık ve Eğitim Programları:** Toplumsal cinsiyet eşitliği, şiddetsiz iletişim ve objektif nitelikli değerler eğitimleri yaygınlaştırılmalıdır.
- **Uluslararası İşbirliği ve Sözleşmelerin Uygulanması:** İstanbul Sözleşmesi ve diğer uluslararası anlaşmalar etkin bir şekilde uygulanmalıdır.
- **Yasal Uygulamalar ve Cezaların Caydırıcılığı:** Yasal süreçlerin etkin işletilmesi ve cezaların caydırıcı hale getirilmesi sağlanmalıdır.
- **Medya ve Toplumsal Roller:** Şiddeti teşvik eden medya içeriklerinin RTÜK tarafından denetimi, olumlu rol modellerin öne çıkarılması önemlidir.

Konu 2: Ailenin Korunması ve Aile İçi Şiddetle Mücadele Çalıştay Raporu

Aile içi şiddet, bireylerin fiziksel, duygusal ve sosyal bütünlüğünü tehdit eden ve toplumun en temel birimini zedeleyen bir olgudur. Bu çalıştay, aile içi şiddetin kökenlerini, etkilerini ve bu soruna yönelik çözüm önerilerini ele almak amacıyla düzenlenmiştir.

Temel Sorunlar ve Nedenler

- 1. Aile İçinde Güç Dengesizlikleri:** Kadınların aile içindeki güç dengesizliği, şiddetin yaygınlaşmasına neden olmaktadır.
- 2. Aile Kavramının Kutsallaştırılması:** Aile kavramına aşırı değer verilmesi, bireyin haklarının geri plana atılmasına yol açarak şiddet ortamında mağdurların korunmasını zorlaştırmaktadır.
- 3. Kadının Ekonomik Bağımlılığı:** Kadınların ekonomik bağımsızlığının olmaması, karar verici konumda olmamaları onları şiddete karşı savunmasız bırakmaktadır.
- 4. Evlilik Öncesi Eğitim Eksikliği:** Çiftlerin aile içindeki rollerini sorumlu ebeveynlik, hakların kullanımında eşit olmalarının gerekliliği gibi rollerini yeterince bilmemeleri, sorunlara zemin hazırlamaktadır.

Öneriler

- **Eğitim ve Bilgilendirme Programları:** Evlilik öncesi eğitimler, aile içindeki roller ve toplumsal cinsiyet eşitliği konularında eğitimler verilmelidir.
- **Şiddetin Önlenmesi İçin Yasal Düzenlemeler:** 6284 sayılı Kanun'un kapsamlı uygulanması sağlanmalı, koruma tedbirleri artırılmalıdır.
- **Kadının Güçlenmesi:** Kadınların ekonomik bağımsızlıklarını kazanması, işgücüne katılımı ve sosyal hayatta güçlendirilmesi desteklenmelidir.
- **Destek Mekanizmalarının Güçlendirilmesi:** Sığınma evleri, kriz merkezleri ve destek hatları yaygınlaştırılmalıdır.

Konu 3: Çocuğa Yönelik Şiddetle Mücadele ve Çocuğun Korunması Çalıştay Raporu

Çocuklar, toplumun en hassas bireyleridir ve şiddetle mücadele, çocukların korunması adına toplumun tüm kesimlerinin sorumluluk almasını gerektirir. Çalıştayda çocuğa yönelik şiddetin nedenleri ve çözüm yolları kapsamlı bir şekilde değerlendirilmiştir.

Temel Sorunlar ve Nedenler

- 1. Ebeveynlerin Psikososyal Sorunları:** Ebeveynlerin geçmiş şiddet deneyimleri ve olumsuz tutumları, çocuğa yönelik şiddeti artırmaktadır.

- 2. Akran Zorbalığı ve Müdahale Eksikliği:** Okullarda ve ailelerde akran zorbalığına karşı yeterli müdahaleler bulunmamaktadır.

- 3. Yasal Düzenlemelerde Eksiklikler:** Çocuk koruma yasalarının özellikle "Uluslararası Çocuk Hakları Sözleşmesi" gib Türkiye'nin kabul ettiği uluslararası yasaların dikkate alınmaması, bazı ulusal yasaların yetersiz olması ve en önemlisi de mevcut yasaların uygulamalara yansıtılmaması uygulamada eksiklikler bulunması.

Öneriler

- **Aile Destek Programları:** Ailelere yönelik psikolojik destek programları ve ebeveynlik eğitimleri artırılmalıdır.
- **Okul Sosyal Hizmet Modelleri:** Okullarda sosyal hizmet modelleri yaygınlaştırılmalıdır.
- **Yasal Düzenlemelerin Güçlendirilmesi:** Çocuğa yönelik şiddetle ilgili tüm yasalar tek çatı altında toplanmalı ve bütüncül bir yaklaşımla ele alınmalıdır.

Konu 4: Eşitsizlik ve Kadınlara Yönelik Şiddet Çalıştay Raporu

Kadına yönelik şiddet, toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin bir sonucu ve ciddi bir insan hakları ihlalidir. Çalıştayda, kadınlara yönelik şiddetin nedenleri ve bu sorunları pekiştiren unsurlar ele alınmış, çözüm önerileri sunulmuştur.

Temel Sorunlar ve Nedenler

- 1. Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliği ve Ayrımcı Tutumlar:** Kadınların toplumsal olarak ikincil konumda tutulması.
- 2. Ekonomik Eşitsizlikler ve Yoksulluk:** Kadınların işgücüne eşit koşullarda katılamaması, ekonomik bağımlılıklarının devam etmesi.
- 3. Eğitim ve Hizmetlere Erişimde Sorunlar:** Kadınların hakları ve hizmetlere erişim konusunda bilgi ve imkân eksiklikleri. Özellikle koruyucu sağlık hizmetlerinin yetersizliği ve hizmetlerin hak temelli olmaması.
- 4. Medyanın Rolü:** Kadınlara yönelik şiddeti ve ayrımcılığı yeniden üreten medya içerikleri.

Öneriler

- **Toplumsal Cinsiyet Eşitliğinin Sağlanması:** Eğitim, hukuk ve işgücünde kadın-erkek eşitliğini sağlayacak adımlar atılmalıdır.
- **Kadınlara Yönelik Destek Mekanizmaları:** Sığınma evleri, kriz merkezleri ve hukuki destek hizmetleri yaygınlaştırılmalıdır.
- **Yasal Düzenlemelerin Uygulanması:** Kadınların haklarını koruyan yasaların etkin uygulanması sağlanmalı ve yeni düzenlemeler yapılmalıdır.
- **Medyanın Dönüştürülmesi:** Medyada ayrımcı dilin ve içeriklerin kaldırılması, toplumsal cinsiyet eşitliğini teşvik eden yayınların artırılması gereklidir.

Konu 5: Medya Yayınlarındaki Şiddetin Yansımaları ve Dijital Şiddet Çalıştay Raporu

Şiddet ve Şiddetle Mücadele Çalıştayı kapsamında, Medya yayınlarındaki şiddetin yansımaları ve Dijital Şiddet ile Mücadele çerçevesinde medyanın şiddeti nasıl temsil ettiği ve bu temsillerin toplum üzerindeki etkileri incelenerek çözüm önerileri geliştirilmesi amaçlanmıştır.

Temel Sorunlar ve Nedenler

1. Medya ve Hukuk

- Medyayı denetleme ve düzenleme ile sorumlu kurum ve kuruluşların görev ve yetkilerinin gözden geçirilmesi
- Yasal düzenlemelerdeki eksiklikler ve hızlı güncellenememesi
- Nitelikli İnsan gücü eksikliği ve yetersizliği

2. Medya ve Kültür

- Çarpık Normalleştirme
- Toplumsal cinsiyet eşitsizliği hassasiyetinin olmaması
- Şiddet uygulamaların kahramanlaştırılması

3. Medya ve Psiko-Sosyal Faktörler

- Dijital takip ve taciz
- Kişilik Bozuklukları/ ve takipte eksiklik ve davranışsal sorunları olan bireylerin çocukluk yaşından itibaren takipteki eksiklikleri
- Siber zorbalık
- Anonim hesaplar/Trolling
- Çocuk genç ve kadınların istismarı
- Dijital bağımlılık
- Dijital oyun bağımlılığı

4. Medya ve Eğitim

- Dijital okuryazar eksikliği ve yetersizliği
- Yayıncıların, medya üreticilerinin ve tüketicilerinin duyarsızlığı
- Toplumsal Sansür Sisteminin olmaması, sansür eksikliği
- Şiddet uygulayıcıların kahramanlaştırılması

5. Medya ve Siyaset/Ekonomi

- Siyasetçilerin medya önünde şiddete olumsuz rol model olması
- Siyasetçilerin şiddetin önlenmesinde sorumluluklarının yerine getirmemesi
- Uluslararası siyasi propaganda ve algı yönetimi
- Medya kuruluşları ve finansörlerinin ticari ve siyasi kaygının, hak temelli yaklaşımın önüne geçmesi
- Uluslararası Sosyal Medya Şirketlerine yönelik şiddet ve şiddet öğelerini engelleyici algoritmaların uygulanmasının ve kapsamının yetersizliği

Öneriler

- **Medya ve Hukuk:** Tüm kamu ve kuruluşlarının idari uygulamaları yönlendiren mevzuatın kapsamına kendi alanlarıyla ilgili şiddetin önlenmesi konusunda komisyonların kurulması,medyada şiddetin tanım ve sınırlarının alan uzmanlığı tartışmasız insanlar tarafından çizilmesi, Sosyal medyada adalet arayışının yarattığı dijital linç ve şiddet dilinin önüne geçebilmek için cezasızlık kültürü ile mücadele edilmesi,

- **Medya ve Kültür:** Şiddetle mücadele eden yayınlarının hazırlanması ve çok izlenen saatlerde televizyon ve dijital kanallarda yayınlanması , çarpık normalleştirme medyada topluma zarar veren şiddet gibi belirli davranışların yine medya yoluyla sıradan kabul edilebilir veya haklı gösterilerek, özellikle popüler kültür ürünleri, haberler ve sosyal medyada yer almasının çeşitli yöntemlerle engellenmesi

- **Medya ve Psiko-Sosyal Faktörler:** Örnek teşkil edilecek medya içeriklerinin şiddetin sonuçlarını gösterir şekilde düzenlenmesi,,olumlu ve sahici gerçek medya içeriklerinin üretilmesinin teşvik edilmesi,siber zorbalığı engellemek üzere anonim hesapların tespiti ve bu hesapları yöneten kimliklerin, onları yöneten hesaplar için caydırıcı önlemler alması

- **Medya ve Eğitim:** Şiddetle mücadeleyle yönelik çabasını ortaya koyan influencerların ödüllendirilmesine yönelik teşviklerin sunulması, şiddet mağduru kişi ve ailelere danışmanlık hizmeti veren aile sağlığı merkezlerinde hafta sonları gerekli desteğin sağlanması ve ilerleyen aşamada tüm merkezlerde sağlık hizmetlerinin bir parçası olarak sunulmasının sağlanması, Dijital/medya okuryazarlık ve farkındalığın toplumun tüm bireylerine (çocuk, genç, yetişkin ve yaşlı) ve kurum ve kuruluşlara yayılması

- **Medya ve Siyaset/Ekonomi:** Meclis dijital mecralar komisyonu başlığı altında ele alınması tüm tarafların (*Üniversite,stk vb.*) görüşlerinin sürekli alınarak gerekli düzenlemelere yön verilmesi,uluslararası Sosyal Medya Şirketleri ile şiddet ve şiddet öğelerini engelleyici algoritmaların uygulanmasının sağlanması,reklam verme, sponsor olma ve ürün yerleştirme çalışmalarında kişi ve kuruluşların şiddet içeren programlara ekonomik destek vermemesi

Sonuç ve Genel Değerlendirme

Bu çalıştayların ana hedefi, şiddetin önlenmesi ve toplumsal normların dönüştürülmesi için bütüncül stratejiler geliştirerek, ülkemiz insanının evrensel insani değerleri özümsemesine ve yaşamasına katkı sunmaktır. Yasal düzenlemelerden eğitim programlarına, destek mekanizmalarından medya dönüşümüne kadar birçok alanda öneriler getirilmiştir. Sivil toplum kuruluşları, devlet kurumları, üniversiteler, medya ve toplumun tüm bireyleri, bu önerilerin hayata geçirilmesi için aktif işbirliği içinde olmalıdır. Tüm bu çabalar, şiddetsiz, eşitlikçi ve daha adil bir toplum inşasına katkı sağlayacaktır.

DÜZENLEME KURULU

Kevser Ofloğlu
Kadın, Aile ve Sosyal Hizmetler Başkanı
Fehmi Bulut
Derya Doğan
Mahmut Gürçağlar
Ayşe Odabaşı
Ferda Cantürk
Burcu Kıymaz
Esin Çağlayanlar
Derya Topal
Fehmi Kılıç
Mehmet Bağçecik
Muazzez Öztürk
Nuran Gürçağlar
Sıla Öztürk
Osman Yalçın
Begüm Durutürk Erol
Şeyda Nur Ergün
Aslı Dalli
Pınar İzgü

BİLİM KURULU

Prof.Dr. Kasım Karataş
Hacettepe Üniversitesi
Prof.Dr. Ayşe Nurdagül Akın
Başkent Üniversitesi
Prof.Dr. Mesude Atay
Başkent Üniversitesi
Prof.Dr. Abdülkadir Güllü
Gazi Üniversitesi
Prof.Dr. Nurper Ülküer
Üsküdar Üniversitesi
Av. Şahin Antakyalıoğlu
ECPAT-Çocuklara Yönelik
Ticari Cinsel Sömürüye Son Derneği

ŞİDDET VE ŞİDDETLE MÜCADELE ÇALIŞTAYI

TOPLUMSAL NORMLAR VE ŞİDDETLE MÜCADELE MASASI

Prof. Dr. Nilay Kaya, Ankara Üniversitesi

Prof. Dr. Sezai Özçelik, Çankırı Karatekin Üniversitesi

Prof. Dr. Metin Pişkin, Türk PDR Derneği

Av. Şükran Eroğlu, Türkiye Barolar Birliği

Av. Tuğba Gürsoy, Ankara Barosu

Yazar Rıza Sümer, Şiddetsiz Toplum Derneği

Yazar Gürbüz Mutlu, Şiddetsiz Toplum Derneği

İstatistikçi Ahmet Gül, Toplumsal Farkındalık Yaratma Derneği

Psk. Nazan Tekin, Türk Psikologlar Derneği

İlhan İşman, Mobbing ile Mücadele Derneği

Sezayî Altun, Mobbing ile Mücadele Derneği

(E) Emn. Md. İrfan Bayar, Kriminoloji ve Uyuşturucu Uzmanı

TOPLUMSAL NORMLAR VE ŞİDDETLE MÜCADELE ÇALIŞMA MASASI

Şiddet, bireylerin fiziksel, duygusal ve psikolojik bütünlüğünü tehdit eden ciddi bir toplumsal sorundur. Toplumsal normlar, bireylerin düşünce, davranış ve değer yargılarını belirleyen kalıplaşmış beklentiler olarak şiddetin kabulü veya reddi üzerinde önemli bir etkiye sahiptir. Bu normlar, şiddetin toplumda meşru bir davranış olarak görülmesine zemin hazırlayabilir ve şiddetin artmasına neden olabilir. Bu çalıştay, şiddetin toplumsal kabulünü ve meşruiyetini sorgulayarak, kültürel normlar, ataerkil yapılar ve geleneksel cinsiyet rollerinin şiddete nasıl katkıda bulunduğunu ele almayı amaçlamıştır. Ayrıca, hayvana ve doğaya uygulanan şiddete yönelik çözüm süreçleri ile toplumdaki şiddete karşı tutumların nasıl dönüştürülebileceği konuları da tartışılmıştır.

Toplumsal Normlar ve Şiddetle Mücadele teması altındaki çalışma masamızda toplumsal normların şiddete katkıda bulunduğu noktalar tartışılmış olup şiddetle mücadele için çözüm önerileri sunulmuştur. Bu kapsamda, toplumsal cinsiyet eşitsizliği, ekonomik faktörler, kültürel normlar, eğitim sistemindeki eksiklikler ve yasal düzenlemelerin uygulanmasındaki aksaklıklar genel olarak ortaya çıkmıştır.

1. Şiddetin Toplumsal Kaynakları ve Sorun Alanları

1.1. Farklı Görüşlere Tolerans Eksikliği: Toplumda, bireyler kendi fikirlerinin tek doğru olduğuna inanır ve farklı düşüncelere tahammül edemezler. Bu durum, kutuplaşmaya ve şiddete eğilimi artırır.

1.2. Toplumsal Şiddetin Normalleştirilmesi: Şiddet, toplumda yaygın bir şekilde kabul görmekte ve sıradan bir olaymış gibi normalleştirilmektedir. Bu durum, şiddetin yaygınlaşmasına neden olur.

1.3. Şiddetin Aile İçi Mesele Olarak Görülmesi: Aile içi şiddet genellikle özel bir mesele olarak kabul edilir ve toplum tarafından müdahale edilmez. Bu da mağdurların korunmasız kalmasına yol açar.

1.4. Şiddetin Uluslararası Boyutu ve Uygulama Eksikliği: Uluslararası sözleşmeler ve yasal düzenlemeler şiddetle mücadele için önemli olsa da, uygulamada ciddi eksiklikler vardır. Bu durum, sözleşmelerin etkinliğini azaltır.

1.5. Toplumsal Dönüşümde Belirsizlik ve Boşluklar: Ekonomik, kültürel ve sosyal değişim süreçleri karmaşıktır ve belirsizlikler yaratır. Bu boşluklar, şiddetin artmasına zemin hazırlar.

1.6. Şiddetin Bir Değer Olarak Sunulması: Medya ve popüler kültür, şiddeti cazip ve güçlü bir davranış olarak sunar. Medyanın cinsiyetçi dili, şiddetin özendirilmesine katkıda bulunur.

1.7. Ekonomik Sebeplerin Şiddeti Artırması: İşsizlik, gelir eşitsizliği ve kadının ekonomik bağımlılığı gibi faktörler, şiddetin artmasına neden olan ekonomik sebepler arasındadır.

1.8. Öfke Yönetim Becerilerinin Eksikliği: Öfkenin kendisi şiddetin kaynağı değildir; asıl sorun öfkenin kontrol edilememesidir. Öfke yönetimi becerilerinin yetersizliği, şiddet davranışlarına yol açar.

1.9. Şiddetsiz İletişim Eksikliği: Toplumda, şiddetsiz iletişim yöntemleri yeterince yaygınlaştırılamamıştır. Bu da sağlıklı çatışma çözme sorun çözme becerilerinin gelişmesini engeller.

1.10. Yasal Düzenlemelerin Etkin Uygulanmaması: Mevcut yasal düzenlemeler etkili bir şekilde uygulanmadığında, mağdurlar korunamaz ve suçlular cezalandırılmaz. Bu durum, şiddeti teşvik eder.

1.11. Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Eksikliği: Toplumda cinsiyet eşitliğinin sağlanamaması, güç dengesizliklerine ve cinsiyet temelli şiddetin artmasına neden olur.

1.12. Çocuk Yetiştirme ve Disiplin Normlarının Şiddete Dayanması: Geleneksel çocuk yetiştirme yöntemleri, fiziksel cezaları ve şiddeti bir disiplin aracı olarak kabul edebilir. Bu da çocukların şiddete alışmasına neden olur.

1.13. Siyasal Yaklaşımlara ve Kurumlara olan Güvensizlik: Mevcut siyasal yaklaşımlar ve yasal düzenlemeler sorun çözücü ve adil olarak görülmediğinde, toplumda kanunlara olan güven azalır ve şiddet eğilimleri artar.

1.14. Hayvanların İhtiyaçlarının Göz Ardı Edilmesi: Hayvanların ihtiyaçlarına duyarsız kalmak, genel bir şiddet kültürünün yaygınlaşmasına katkıda bulunur.

1.15. Hukuki ve Politik Normların İnsan Hakları Temelli Olmaması: Toplumda hukuki ve politik normların insan hakları temeline dayandırılmaması, şiddetin önlenmesini zorlaştırır.

1.16. Empati Kültürünün Azalması: Toplumda empati ve hoşgörü kültürü azaldığında, bireyler arası çatışmalar artar ve şiddet eğilimleri yaygınlaşır.

1.17. Ayrımcılık ve Dışlayıcılığın Artması: Toplumda ayrımcılık ve dışlayıcı tutumların artması, farklı grupların marjinalleşmesine ve böylece hem şiddete maruz kalmalarına hem de kendilerinin savunma amaçlı şiddete yönelmelerine yol açar.

1.18. RTÜK Görevlerinin Yerine Getirilmemesi: 6284 sayılı Kanun kapsamında RTÜK'e verilen görevler, yeterince yerine getirilmediğinde medya şiddeti kontrol edemez hale gelir.

1.19. Geleneksel Kod ve Normların Tespit Edilmemesi: Toplumda geleneksel kodların ve normların analiz edilmemesi, şiddetin altında yatan kültürel nedenlerin anlaşılmasını engeller.

1.20. Kamu Kuruluşlarında Eşitlik ve Şiddet Eğitiminin Eksikliği: Kamu kuruluşlarında yapılan hizmet içi eğitimlerde, toplumsal cinsiyet eşitliği ve şiddetle mücadele konuları yeterince ele alınmamaktadır.

1.21. Erken Yaşta Evliliklerin Desteklenmesi: Erken yaşta evlilikler teşvik edildiğinde, çocukların fiziksel ve psikolojik gelişimi olumsuz etkilenir ve şiddet riski artar.

1.22. Spor Alanında Şiddetin Normalleştirilmesi: Spor müsabakalarında şiddetin olağan bir durum olarak kabul edilmesi, toplumda şiddetin normalleşmesine katkıda bulunur.

1.23. Siyasette Şiddetin Normalleştirilmesi: Siyasal arenada kullanılan şiddet dilinin yaygınlaşması, şiddetin meşru bir araç olarak görülmesine yol açar.

1.24. Şiddetin Meşru Bir Çözüm Yolu Olarak Görülmesi: Şiddet, toplumda meşru bir sorun çözme yöntemi olarak algılandığında, bireyler çatışmaları şiddetle çözmeye eğilimli hale gelir.

1.25. Popüler Kültürün Şiddeti Övmesi: Filmler, diziler ve diğer popüler kültür öğeleri, şiddeti cazip bir davranış olarak sunarak şiddeti normalleştirir ve teşvik eder.

1.26. Uyuşturucu ile Mücadele Eksikliği: Gençler arasında uyuşturucu kullanımının yaygınlaşması merak duygusu, arkadaş ısrarı, özenme ve aile baskısı gibi etkenlerle ilişkilidir. Uyuşturucunun kolay erişilebilir olması kullanımını artırmaktadır.

2. Şiddetle Mücadele, Toplumsal Normların ve Tutumların Dönüştürülmesi İçin Çözüm Önerileri

2.1. Problem Çözme Becerileri: Okul öncesi ve ilkökul öğrencilerine problemi tespit etme ve problem çözme becerileri kazandırarak, toplumun olumlu yönde dönüşümü sağlanmalıdır.

2.2. Toplumsal Cinsiyet Eğitimi: Toplumsal cinsiyet eşitliği ve rollerine dair farkındalık oluşturacak kapsamlı eğitim programları hazırlanmalı ve okullarda erken yaşlardan itibaren uygulanmalıdır.

2.3. Türkiye'nin İstanbul Sözleşmesi'ne yeniden katılımı sağlanmalı ve Uluslararası Çalışma Örgütü'nün (İLO) 190 sayılı sözleşmesi imzalanmalıdır.

2.4. Toplumsal Bilinç: Toplumda hoşgörü, saygı, sevgi ve dayanışma ortamı oluşturulmalı ve bu değerlerin gelişmesi için araştırmalar ve eğitimler yapılmalıdır.

2.5. Şiddet ve Refah: Şiddetin temel kaynaklarından birisi çoğunlukla ekonomik zorluklardır. Bu nedenle, refah seviyesinin artması ve yoksullukla mücadele ve sosyal adaletin sağlanması şiddeti azaltıcı bir etki yaratır. Ayrıca, çocukluk döneminde sevgi, ilgi ve eğitimle sağlanan destek, şiddet eğilimlerinin önlenmesine katkı sağlar..

2.6. Şiddetsiz İletişim: Şiddetsiz iletişim ve etkili dinleme becerilerinin geliştirilmesi için eğitim programları hazırlanmalı ve okullarda, iş yerlerinde uygulanmalıdır ve çatışma çözme yöntemleri öğretilmelidir.

2.7. Toplumsal Duyarlılık: Toplumda şiddetsiz iletişim dili benimsenmeli; devlet, toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlayacak düzenlemeleri yapmalı ve bunları denetlemelidir. Erken yaşta evlilikler ve zorla evlendirmeyi engelleyecek düzenlemeler yapılmalı ve toplumdaki geleneksel kod ve normları engelleyici farkındalık çalışmaları yürütülmelidir.

2.8. Psikolojik Danışmanlık: Ailelerde, eğitim kurumlarında ve iş yerlerinde bireylerin sosyal ve duygusal gelişimini desteklemek amacıyla psikolojik danışman, psikolog, sosyal hizmet uzmanı sayısı artırılarak danışmanlık hizmeti artırılmalıdır.

2.9. İletişim ve Demokrasi Eğitimi: Aile, okul ve üniversitelerde sağlıklı iletişim ve demokrasi kültürü geliştirilmelidir. Toplumda şiddetsiz iletişim benimsenmeli ayrımcılık içerici cinsiyetçi söylemler kaldırılarak dil cinsiyet ayrımı yapmadan üretilmelidir.

2.10. Adalet ve Eşitlik: Evrenin ruhu adalet olduğuna göre, toplumda eşitlik, hak, , adalet ve hukuk sevgi temellerine sadık kalınmalıdır, hukukun üstünlüğü ve yargının bağımsızlığı esas kılınmalıdır.

2.11. Çalışma Hayatında Şiddet: İş yerlerinde, toplumda şiddet ve taciz ve mobbingin önlenmesi için farkındalık yaratacak ve duyarlılığı artıracak eğitimler yaygınlaştırılmalıdır. İş yerinde mobbing ile mücadele için bağımsız bir yasa çıkarılmalıdır.

2.12. Adalet Temelli İnsanlık Anlaşması: Evrenin ruhu adalet olduğuna göre, her maddesi adaleti esas alan bir insanlık sözleşmesi oluşturulmalıdır.

2.13. Yasal Süreçler: Yasal süreçler etkin bir şekilde uygulanmalı, soruşturmalar ve kovuşturmalar adil ve etkin olmalı ve caydırıcı cezalar verilmeli infaz yasasında değişiklik yapılmalı toplumda oluşan cezasızlık algısı yok edilmeli ayrıca, kurumlarda şiddetle mücadele birimleri oluşturulmalıdır.

2.14. Spor Alanında Şiddetin Normalleştirilmesi: Spor camiasında şiddeti sonlandırmak ve önlemek için gerekli düzenlemeler yapılması, cezaların artırılması farkındalık eğitimlerinin verilmeli. Sporda da etik kurallar getirilmeli ve uygulanmalıdır.

2.15. Siyasette Şiddetin Normalleştirilmesi: Siyasette şiddeti önleme amacıyla siyasette etik kuralların güçlendirilmesi, siyasi temsilde eşit temsilin sağlanması için anayasal düzenleme yapılması, bazı siyasilerin kullandıkları ayrımcı ve cinsiyetçi dilden uzaklaşarak, uzlaşıcı ve barışçıl bir üslubun benimsenmesi, siyasi liderlik ve örnek davranış için iyi örneklerin medya kuruluşlarınca öne çıkarılarak olumlu örnekler üzerinden toplumsal farkındalık yaratılması, siyasi partilerde şiddetin arındırılması için parti içi kurulların geliştirilmesi sağlanmalıdır.

2.16. Hayvana ve Doğaya Karşı Şiddetin Normalleştirilmesi: Hayvanların esaret altında tutulduğu sirkler ve su parkları gibi yerlerin kapatılması sokak hayvanlarının öldürülmesinin meşru kılan yasanın kaldırılması ve popülasyon kontrolünün yaşamdan yana bilimsel metotlarla sağlanması, hayvanların ihtiyaçlarının

tespiti ve hayvan davranışları, hayvanlara yaklaşım gibi konularda eğitici çalışmalar yapılması, hayvan sahiplendirmenin teşvik edilmesi, ticari gerekçelerle doğanın katline sebep olacak tüm uygulamaların kaldırılması ve hayvana ve doğaya karşı işlenen suçların ciddi yaptırımlara bağlanması, tarım arazilerinin artırılması ve kullanılması için teşvikler sağlanması, kentleşme için ormanların yok edilmesine engel olması gibi önlemler alınmalıdır.

2.17. Medya ve Şiddet: Şiddetin önlenmesi amacıyla medya aracılığıyla olumlu rol modeller öne çıkarılmalı ve Kültür Bakanlığı desteğiyle TV dizileri, sinema, tiyatro ve diğer medya içeriklerinde şiddeti azaltacak temalar teşvik edilmelidir. Medya şiddet haberlerini magazinleştirmemeli iyi örnek göstermelidir.

2.18. Uyuşturucu ile Mücadele: Gençlerde uyuşturucunun yaygınlaşmasında merak duygusu, arkadaş ısrarı ve özenme gibi etkenler etkili olmakta, farklı olarak aile baskısından da kaynaklanabilmektedir. Uyuşturucunun kolay yaygınlaşması ve elde edilebilir olması bireyler arasında kullanılmasına olanak sağlamaktadır.

(Ebeveynlerde çocuklarının madde ile tanıştığını anlamak için gözlemlenebilen uygulamalar:

- Çocuğun alışkanlığı yok ise ve son dönemlerde çocuğun sakız çiğneme gibi bazı alışkanlıklar elde ettiyse madde ile tanışmış olabilir bunu yapmasının nedeni ise uyuşturucu maddenin ağızda kuruluk yapması ya da çene de kitlenmeler olduğundan dolayı alışkanlık elde etmiş olabilir.

- Gencin olduğundan daha da ağır bir parfüm koku kullanması bunun nedeni de kokuyu bastırma ya da bir şeyleri saklama çabasından kaynaklanır.

- Çocuğun göz damlası kullanmaya başlamasının nedeni gözde kızarıklık veya kuruluk olmasından kaynaklıdır bunu engellemek için kullanır.

- Son dönemde burnunu çekmeye başladıysa ve bu ihtiyaç haline geldiyse bunun sebebi burun da tahriş ve akma hissiyatından kaynaklanır.

- Efor sarf etmeden terlemesi , normalde verdiği tepkilerden daha fazla ya da daha az tepkiler vermesi davranış değişikliği olması.

3. Sonuç

Şiddetle mücadele, bireysel ve toplumsal düzeyde çok yönlü stratejilerin uygulanmasını gerektiren karmaşık bir süreçtir. Toplumsal normların ve tutumların dönüştürülmesi, eğitim, yasal düzenlemeler, ekonomik politikalar ve kültürel değişimlerle mümkündür. Bu doğrultuda:

- **Kurumsal İş Birliği:** Konuyla ilgili bakanlıklar, kamu kurum ve kuruluşları, üniversiteler, barolar, sivil toplum kuruluşları, medya ve özel sektörle koordineli bir iş birliği içinde çalışılmalıdır.

- **Bütüncül Yaklaşım:** Belirlenen sorunlara yönelik çözüm süreçleri ve politikalar, adalet, eşitlik ve insan haklarına dayalı, toplumsal cinsiyetçi kalıplardan arındırılmış bütüncül bir yaklaşımla ele alınmalıdır.

- **Politika ve Uygulamalar:** Şiddetin her türüsüne son verecek politikalar benimsenmeli ve etkin bir şekilde uygulanmalıdır.

ŞİDDET VE ŞİDDETLE MÜCADELE ÇALIŞTAYI

EŞİTSİZLİKLER VE KADINA YÖNELİK ŞİDDETLE MÜCADELE MASASI

Prof.Dr. Ayşe Nurdagül Akın, *Başkent Üniversitesi*

Prof.Dr. Dilek Temiz, *Çankaya Üniversitesi*

Doç. Dr. İlknur Yüksel Kaptanoğlu, *Hacettepe Üniversitesi*

Dr. Öğr. Üyesi Selda Taşdemir Afşar, *Hacettepe Üniversitesi*

Öğr.Gör. Suna Tatlı, *Ankara Müzik ve Güzel Sanatlar Üniversitesi*

Dr. Psk. Dan. Safiye Yılmaz Dinç, *Türk PDR Derneği*

Av. Sevil Ceylan Erkat, *Türkiye Barolar Birliği*

Av. Zeynep Tepegöz, *Ankara Barosu*

Av. Merve Çetinöz, *Ankara Barosu*

Av. Gizem Durukan, *Ankara Barosu*

Av. Elife Uğur Örnek, *Türk Kadınlar Birliği*

Av. Mehtap Fatma Tarakçı Sönmez, *Ankara Barosu*

Uzm.Psk. Pelin Karataş, *Türk Psikologlar Derneği*

Hikmet Molu, *Kadın ve Mücadele Derneği*

Sos. Hiz. Uzm. Ayşe Sarı, *Sağlık Hizmetleri Sen. Engelliler Kom.*

Sos. Hiz. Uzm. Selda Şahindokuyucu, *Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği*

Sevinç Ünal, *Eşitlik İçin Kadın Platformu*

EŞİTSİZLİKLER VE KADINA YÖNELİK ŞİDDETLE MÜCADELE MASASI

Kadınlara yönelik şiddet, dünya genelinde ve ülkemizde ciddi bir insan hakları ihlali, halk sağlığı sorunu ve ayrımcılık biçimi olarak varlığını sürdürmektedir. Dünya Sağlık Örgütü’nün güncel tahminlerine göre, dünya genelinde her 10 kadından 3’ü, Türkiye’de ise her 10 kadından 4’ü, 15 yaşından sonra fiziksel ve/veya cinsel şiddete maruz kalmaktadır. Bu şiddet en çok ev içinde, yakın ilişkide oldukları eş veya partner tarafından uygulanmaktadır. Ancak, şiddet sadece bununla sınırlı kalmayıp akrabalar, yakın çevre, çalışma arkadaşları ve hizmet aldıkları kurumlardaki görevliler tarafından da uygulanabilmektedir.

Toplumsal cinsiyet eşitsizliği, kadınlara yönelik şiddetin temel nedenidir. Bu çalıştay, kadınlara yönelik şiddetin nedenlerini, pekiştiren faktörleri ve bu sorunlara ilişkin çözüm önerilerini ele almak amacıyla düzenlenmiştir. Kadınlara yönelik şiddet insan hakları ihlali, halk sağlığı sorunu, suç ve ayrımcılık biçimidir. Toplumsal cinsiyet eşitsizliği şiddetin temel nedenidir.

1. Şiddetin Nedenleri ve Pekiştiren Faktörler

1.1. Mevcut Sorunlar

- Kadın-erkek eşitliğine inanmayan siyasetçilerin kadınlara yönelik şiddeti teşvik edici ayrımcı söylemlerinin varlığı
- Kadının birey olarak görülmemesi ve birçok alanda ikincil konumda tutulması, statüsünün düşüklüğü
- Ekonomik eşitsizlikler, kadının işgücü piyasasına erkekler ile eşit şartlarda katılamaması
- Kadın yoksulluğu ve yoksunluğunun çözümüne ilişkin yeterli politikaların olmaması
- Kadınlara ve kız çocuklarına yönelik şiddet ve toplumsal cinsiyet eşitliğine (TCE) ilişkin farkındalığının eksikliği (*her düzeyde, bireysel, toplumsal ve kurumsal düzeyde*)
- Kadının eğitim ve iş yaşamında desteklenmemesi ve ayrımcılıklar ile karşılaşması
- Zararlı geleneksel uygulamaların varlığı (*çocuk yaşta evlilikler, sözde namus adına işlenen cinayetler, kadınların genital organlarının sakatlanması*)
- Kadınların hakları ve yasal düzenlemeler hakkında yeterli bilgisinin olmaması
- Kadınların hakkı olan hizmetleri “devletin/hükümetin verme görevinin olduğu konusunda bilinç eksikliği

1.2. Çözüm Önerileri

- Sosyal devlet anlayışının ve politikaların hak temelli üretilmesinin talep edilmesi
- Doğurganlık ve bakım yükünün kadınların eğitime ve istihdama ve yaşamın her alanına katılmasının önünde engel olmasından dolayı sosyal devlet anlayışının yeniden talep edilmesi.
- Kadınların çalışmasını desteklemek amacıyla kanunların gözden geçirilmesine yönelik politika önerisi sunmak (*İş Kanunundaki 150 “kadın çalışan” yerine “çalışan” ifadesinin getirilmesine yönelik önerge verilmesi*)
- 6284 sayılı Kanunda belirtilen tedbirlerin uygulanması
- İşten çıkarılma ve işe alınma durumunda (*gebe kalınca işten çıkarılma gibi*) kadınlara yol gösterici bilgilerin verileceği danışmanlık sistemi geliştirilmesi
- Kadınların siyasi parti içinde güçlenmesini destekleyecek mekanizmaların oluşturulması
- Siyasette Kadınlara Yönelik Şiddetin varlığının kabul edilmesi
- Siyasetçilere yönelik eğitim programlarının düzenlenmesi
- Erkeğin ve kadının siyasetteki durumunun sorgulanması ve kadınların propaganda malzemesi olarak görülmemesi
- Kanıta dayalı savunuculuğun yaygınlaştırılması (*kim yapacak, kime yapacak?*)
- Hak temelli ve toplumsal cinsiyet eşitliğine duyarlı olunması
- Cinsiyet kotasının uygulanması, fermuar sistemi getirilmesi ve 50/50 kota uygulaması getirilmesine yönelik düzenleme yapılması
- Şiddetsiz iletişim modelleri konusunda siyasi parti temsilcilerine yönelik atölyeler yapılması (*Azerbaycan örneğindeki gibi*)

• Diğer Kurum, Kuruluş ve İşyerleri ile İş Birliği İçinde Yapılacaklar

- * Kadına Yönelik Şiddet ve TCE İlişkin Farkındalık Çalışmaları
- * İş yerinde şiddet ve taciz konusunda komiteler oluşturulmasını sağlamak (özel sektörün bu konuda teşvik edilmesi, devletin özel sektöre bakım hizmetleri vermesini “teşvik edecek” politikaların gündeme getirilmesi)
- * İşverenlere yönelik eğitimlerin düzenlenmesi (bu konuda üniversite, STK, kamu kurumlarının iş birliğinde projelerin düzenlenmesi)
- * Karar verici mekanizmalarda kadınların yer almasını sağlamak amacıyla demokratik kitle örgütleri, üniversite, hak temelli çalışan örgütler, meslek örgütleri, kadın örgütlerinin iş birliği içinde hak talep edilmesi
- * Hizmet kooperatiflerinin oluşturulması
- * Kamu kurumlarında şiddetin biçimlerine ilişkin bilgilendirmenin yapılması medyanın da bu konuda kullanılması
- * Şiddet biçimlerine ilişkin evlilik içi cinsel istismar ve ekonomik şiddetin farkındalığını artıracak programlar yapılması
- * Şiddetle mücadele konusunda nereye gideceğine fiziki erişilebilirlik ve hukuki erişilebilirlik konusunda desteklenmesi
- * KYŞ, TCE konularında siyasi parti üyelerine, siyasi partinin bunu zorunlu kılınması (Barolar ile iş birliği yapılması)
- * TCE duyarlı bütçelemenin yapılması
- * Kadınların haklarına ve sağlık hizmetlerine ilişkin bilgilendirici etkinlikler, sosyal medyanın da bu konuda kullanılması
- * Örnek olacak rol modellerin gündeme gelmesi
- * Zorunlu eğitime gönderilmemenin takip edilmesinin sağlanması (günlük cezası 15 TL ve bunun adli bir vaka haline getirmek ve cezalandırmanın artırılması gerekiyor. Mevsimlik tarım işçileri, Yatılı bölge okulları ve taşımali eğitimin ihtiyaç olan yerlerde)
- * Geleneksel uygulamalara yönelik erkeklere de bilgilendirme
- * Kadınların haklarına ve sağlık hizmetlerine ilişkin bilgilendirici etkinlikler, sosyal medyanın da bu konuda kullanılması
- * Mücadele için politika belgesi üretmek ve uygulanmasını sağlamak, “yerele özgü” ve kesişimsellik ilkesini gözeterek izleme yapılması (sürekli, bağımsız izleme komiteleri olacak, üniversiteler, belediyeler, stratejik planlarda, eylem planlarında, belediyelerin yerel eşitlik eylem planlarında toplumsal cinsiyet eşitliğine duyarlı olmasının eklenmesi ve bu planların uygulanması)
- * Siyasi parti il ve ilçe teşkilatlarının yerelde kadınlara yönelik şiddet ve eşitsizlik konusunda bir rapor hazırlayarak, sorunları tespit etmesi ve merkez teşkilata iletmesi
- * Toplumsal cinsiyet eşitliği kavramının kullanılması ve kullanılmasının talep edilmesi

2. Hizmetlere Erişime İlişkin Sorunlar

2014 araştırması şiddete maruz bırakılan her 10 kadından sadece 1’inin kurumsal başvuru mekanizmalarını kullandığını gösteriyor. Bunun birçok nedeni var, kurumlardan haberdar olmamak, yönlendirmemek, güvenmemek, erişememek ve erişildiği durumlarda da sunulan hizmetlere ilişkin sorunlar. Bu sorunları şöyle sıralayabiliriz:

- Adalet erişimin engellenmesi
- Kolluk kuvvetlerinin kadınlara yönelik şiddet konusundaki farkındalığının, bilincinin ve bilgi düzeyinin yetersiz olması (*arabuluculuk yapılması, iş tanımının bilinmemesi vb.*)
- Kadınlara yönelik şiddet ile mücadele mekanizmalarının eksikliği, var olanların yetersizliği ve izleme olmaması
- Sığınma evi, ihtisaslaşmış sığınma evi yetersizliği (*12 yaşından büyük erkek çocukların aileleriyle olamaması, engelli bireylere yönelik, bağımlılığı olanlar vb.*)
- Tecavüz kriz merkezlerinin eksikliği
- 7/24 telefon hattının olmaması (*Alo 183 yetersizliği ve kapsamı çok geniş*)
- ŞÖNİM’lerin sayısının ve merkezlerde çalışanların kapasitesinin ve sayısının yetersizliği, ŞÖNİM’lerin sayı ve işlevleri yönünden eksiklerinin olması

- Kadınlara yönelik sağlık hizmetlerinde yaşanan sorunlar (ie. Halen mevcut 2827 sayılı yasaya rağmen, doğurganlığın bilinçsizce teşviki, kadın sağlığında özellikle koruyucu sağlık hizmetlerinin aile planlaması/ gebeliği önleyici yöntem kullanımı, doğurganlığın düzenlenmesi - kürtaj uygulamasının yapılmaması, gibi kadın sağlığını koruyucu– geliştirici hizmetlerin kamu kuruluşlarında tam olarak yerine getirilmemesi)
- Sezaryen oranının yüksek olmasının “ülkenin nüfusunu azaltmak amacı ile yapıldığı gibi gerçek ve bilim dışı düşüncelerin politikacılar tarafından sık dile getiriliyor olması.

3. Politika Eksikliğine İlişkin Sorunlar

- Yargıda toplumsal cinsiyet eşitliği bakış açısının eksikliği (yargı kararları ile cinsiyet eşitsizliğini derinleştirme)
- Cezasızlık politikalarının yaygınlığı (haksız tahrik indirimi vb.)
- Yasa yapıcıların yasaları uygulamalarında karşılaşılan sorunlar (hakimlerin yeterli bilgisinin olmaması, ataerkil bakışın hakim olması)
- 6284 sayılı yasanın tam olarak uygulanmadığı durumların yaygın olması
- Afet dönemlerinde toplumsal cinsiyet eşitsizliğini gözetken politikaların hem mevzuatta hem de uygulamalardaki eksikliği (COVID-19, deprem vb.)
- Kazanılmış hakların kaldırılmasına yönelik geri adımların giderek hızlanması (İstanbul Sözleşmesinden çıkılması, YÖK Tutum Belgesinin kaldırılması, ETÇEP (Eğitimde Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Projesi) sonlandırılması, Üniversitelerdeki kadın araştırma merkezlerinin adlarının değiştirilerek aile odaklı merkezlere dönüştürülmesi)
- Halen uygulanmakta olan 4+4+4 olarak bilinen eğitim yasının kız çocuklarının eğitimden erken ayrılmasına ya da spesifik eğitim görmelerini adeta zorlayıcı nitelikte olması
- Kadınlara yönelik şiddet ve kadın cinayetlerine ilişkin nitelikli verinin eksikliği
- Kadınlara yönelik şiddete ilişkin verinin kamuoyuyla paylaşılmaması
- Teknoloji destekli kadınlara ve çocuklara yönelik şiddet (akran şiddeti de dahil olacak biçimde) konusunda gerekli yasal düzenlemenin eksikliği
- KSGM’nin KYŞ Eylem Planları olmasına rağmen, buradaki göstergeler ve yapılan çalışmaların paylaşılması ve izlemesi konusundaki sorunlar
- Genel olarak kadın konusunda (sağlık vb) “toplumsal cinsiyete duyarlı göstergelerin eksikliği
- Eylem Planları hazırlanırken bu alanda çalışan tüm STK’ların ayırım gözetmeksizin dahil edilmemesi
- Medyada kullanılan dilin, senaryonun toplumsal cinsiyet eşitsizliği ve kadınlara yönelik şiddeti yeniden üretmesi, beslemesi,
- Merkezi yönetim ve yerel yönetimlerin görevlerini yerine getirmemesi (kadınların güçlenmesine yönelik stratejilerin yaşama geçirilmemesi, geleneksel rolleri destekleyen programların uygulanması, istihdama yönelik projelerin eksikliği)
- Kesişimselliğin plan ve programlarda özellikle de uygulamalarda gözetilmemesi (engellilik, yaşlılık, medeni durum, yoksulluk, eğitim düzeyi vb.)
- Farklı aktörlerin kadınlara yönelik şiddetinin dikkate alınmaması (sadece eş/sevgili şiddeti ile sınırlı kalınması); çalışma yaşamında, siyasette, KYŞ, insan hakları savunucuları, gazeteciler gibi mesleklerde kadınların karşılaştıkları şiddete dair çalışma, veri ve farkındalık eksikliği)
- Ülkede giderek artan bir şiddet dil ve atmosferinin varlığı bu genel olumsuz atmosferin en çok da kadınlar için olumsuz sonuçlar doğurması
- Kadınlara yönelik şiddet uygulayan erkeklere yönelik eğitim ve farkındalıkların çalışmalarının eksikliği (ŞÖNİM yapacağı çalışmalar)
- Toplumsal cinsiyet eşitliği konusunda erkeklerin de dahil olduğu toplumun tüm kesimlerinin farkındalığını artıracak çalışmaların eksikliği, kampanya vb.
- Politikaların özen gösterilerek yürütülmemesi

3.1 Hizmetlere Erişim ve Politikalara İlişkin Öneriler

- Kadınların iş yaşamına katılımının artırılması için bakım hizmetlerinin (çocuk bakım, yaşlı, engelli ve hasta) yerel yönetimler ile iş birliği yapılması
- Adalete erişimde erişilebilir (fiziki ve hak açısından), kolay, hızlı ve ucuz olmasının talep edilmesi
- Kadınların haklarının ve başvuru mekanizmalarının bilinmesine yönelik çalışmalar yapılması (Kamu kurum ve kuruluşları, belediyeler, üniversiteler)
- Aile İçi Şiddet Büro Amirliklerinin sayısının artırılması, her karakolda ve emniyet birimlerinde kadınların başvuru yaptığıında memurların bilincinin artması
- Kadın izlem merkezleri gibi izleme merkezlerinin kurulması
- Kolluk kuvvetlerinin TCE, KYŞ, arabulucuk ve geri gönderme konusunda eğitimler almasının sağlanması ve hak ve görevlerini tam olarak bilmesi ve yerine getirmesi
- Adli kolluk ve idari kolluk birimlerinin ayrıştırılması
- Sığınma evi sayısının yetersizliği için 5393 sayılı Belediye kanunu hükmüne göre nüfusu 100.000 geçen belediyelerin sığınma evi açma sorumluluğunun yerine getirilmesi
- Sığınmaevlerinin niteliklerinin iyileştirilmesi
- İhtisaslaşmış sığınma evi (akıl sağlığı yerinde olmayan, engelli-, bağımlılar, yaşlılar için sığınmaevlerinin açılması)
- Sığınmaevi sonrasında yaşam desteği verilmesi
- Tecavüz kriz merkezi kurulması
- ŞÖNİM’lerin sayısının artırılması ve 7/24 vermesi ve izlemenin sağlanması
- Bilgilerin şeffaf bir şekilde paylaşılması
- Afet dönemlerinde şiddet riskinin artması ve devlet tarafından bunun izlenmesi ve kadınların desteklenmesi
- Kadın İzlem Merkezleri geliştirilmesi
- Elektronik kelepçenin sayısının artırılması
- Kurumlar arası iletişim ve koordinasyon sağlanması
- Yasa, tüzük ve yönetmeliklerin uygulanması
- Doğru bilginin yaygınlaştırılması
- Yargı kararlarında, etkin soruşturmada kadın beyanının öncelenmesi,
- Kadınların afet ile ilgili bilgilendirme eksikliğinin giderilmesi
- Kurtarma ekipleri arasında kadın çalışanların görevlendirilmesi
- Dijital ortamlarda yaşanan sorunlara yönelik güvenli sosyal medya kullanımı konusunda bilgilendirme yapılması
- Savunuculuk ve müdahale programlarında disiplinler arası iş birliği yapılması
- Eylem Planlarında ayırım gözetmeden tüm tarafların katılımının sağlanması ve dikkate alınmasının sağlanması
- Kadın Bakanlığının kurulması

ŞİDDET VE ŞİDDETLE MÜCADELE ÇALIŞTAYI

ÇOCUĞA YÖNELİK ŞİDDETLE MÜCADELE VE ÇOCUĞUN KORUNMASI MASASI

Prof. Dr. Nurper Ülküer, *Üsküdar Üniversitesi*

Prof. Dr. Kasım Karataş, *Hacettepe Üniversitesi*

Prof. Dr. Gülümser Gültekin Akduman, *Gazi Üniversitesi*

Doç.Dr. Gülhan Güven, *Gazi Üniversitesi*

Dr. Öğr. Üyesi Melikenaz Yalçın, *Türkiye Psikologlar Derneği*

Dr. Öğr. Üyesi Begüm Serim Yıldız, *Türk PDR Derneği*

Av. Şahin Antakyalıoğlu, *ECPAT-Çocuklara Yönelik Ticari Cinsel Sömürüye Son Derneği*

Dr. Nurşen Şirin, *Çocuk Gelişim Uzmanı ve Aile Danışmanı*

Sos.Hiz.Uzm. Nail Açıkalin, *Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği*

Psk./ Aile Danışmanı İlayda Çiftçi

ÇOCUĞA YÖNELİK ŞİDDETLE MÜCADELE VE ÇOCUĞUN KORUNMASI MASASI

Çocuklar, toplumun en hassas ve korunmaya muhtaç bireyleridir. Ancak ne yazık ki, çocuğa yönelik şiddet dünya genelinde olduğu gibi ülkemizde de önemli bir sorun olarak varlığını sürdürmektedir. Çocuğa yönelik şiddetin önlenmesi ve çocukların korunması, sadece bireysel çabalarla değil, toplumun tüm kesimlerinin ortak ve koordineli çalışmalarıyla mümkündür. Bu çalıştay, çocuğa yönelik şiddetin nedenlerini ekolojik model çerçevesinde ele alarak, sorunun çok boyutlu yapısını anlamayı ve etkili çözüm önerileri geliştirmeyi amaçlamıştır.

1. Çocuğa Yönelik Şiddetin Nedenlerini Ekolojik Model Çerçevesinde Açıklanması

Kuramsal Yapının Açıklanması: Çocuğa yönelik şiddetin önlenmesinde temel yaklaşım, aile yetkinliğinden başlayarak mutlu çocuklar ve şiddetsiz topluma doğru yol haritası belirlemektir. Çocuğa yönelik şiddetin nedenleri ortadan kaldıran çözümlere ihtiyaç duyulmaktadır.

Ekolojik yaklaşıma göre çocuğa yönelik şiddet tek başına hareket eden bir etkinin değil, çok sayıda faktörün ürünüdür. İlk olarak Bronfenbrenner (1977) tarafından önerilen ekolojik model çocuk istismarının etiyojisini açıklama çabalarında ortaya konan, hemen hemen tüm risk faktörlerini ve istismar olgusuna yönelik açıklamaları içeren dört analiz seviyesinden oluşmaktadır. Bu seviyeler mikrosistem, mezosistem, ekzosistem ve makrosistem olarak adlandırılır ve kronosistem adı verilen zaman faktörünün içinde yer alırlar. İç içe geçmiş bu katmaların her birinin arasında etkileşim vardır. Bu nedenle çocuk istismarını anlamak, ancak tüm katmanlar ve bu katmanların içerdiği değişkenler arasındaki etkileşimler birlikte ele alındığında mümkün olabilir (Bronfenbrenner, 1979).

1.1 Mikrosistem: Mikrosistem bireyin yaşantısına doğrudan etki eden ve çocuğa yönelik kötü muamelenin gerçekleştiği aile bağlamını temsil eder. Çocuk büyüdükçe, mikrosistem kreş, okul, arkadaşlar ve öğretmen gibi diğer önemli yetişkinleri de içerecek şekilde genişler. Bu grupların veya bireylerin çocuklarla nasıl etkileşime girdikleri, onların nasıl büyüdüklerini etkileyecektir. Aile yapısı, ebeveynlerin kişilik özellikleri ve ebeveynlik stilleri mikrosistem içinde incelenmektedir.

- Çocuk haklarının bilinmemesi (*Çocuk, aile üyeleri ve okul yönetimi, öğretmenler vb.*)
- Ebeveyne bağlı faktörler
- Ebeveynin psikolojik sorunları (*Örn. depresyon, alkol, madde kullanımı vb.*)
 - * Ebeveyn şiddet geçmişi
 - * Olumsuz ebeveyn tutumları
 - * Olumsuz çocuk yetiştirme stilleri (*Örn. uygunsuz disiplin yaklaşımları*)
 - * Çocukların şiddet davranışlarına yönelik ebeveynleri davranış yönetimi becerilerindeki yetersizlik
 - * Aile içi şiddet ve çocuğun tanıklığı
- Akran zorbalığına müdahaledeki yetersizlikler
- Okullarda çocukların sosyal becerileri, duygu düzenleme becerileri ve kendini yönetme becerileri gibi becerilerin gelişimine ilişkin uygulamalarda görülen aksaklıklar
- Çocuk yetiştirme süreçlerinde çocuğun yüksek yararının gözetilmemesi (*çocuk, aile üyeleri ve okul yönetimi, öğretmenler vb.*)

Mikrosistem Seviyesinde Uygulanabilecek Çözüm Önerileri

- Çocuk gelişimi eğitimi hakkında kanıt temelli ve ihtiyaca yönelik aile destek programlarının, geliştirilmesi, yaygınlaştırılması ve herkes tarafından erişilebilir hale getirilmesi
- Ebeveynliğe ilişkin bilgi ve becerilerine geliştirilmesine yönelik programların geliştirilmesi ve uygulanması herkes tarafından erişilebilir hale getirilmesi
- Çocuk hakları eğitimi konusunda çocuk, aile üyeleri ve okul-yönetimi-öğretmenler farkındalıklarının arttırılması

1.2. Mezosistem: Mezosistem, çocukların kendilerini içinde buldukları farklı mikrosistemlerin etkileşimini kapsar. Özünde, bir mikrosistemler sistemidir ve bu nedenle, ev ile okul, akran grubu ile aile ve aile ve topluluk arasındaki bağlantıları içerir.

- Yoksulluk koşullarında aile içi şiddetin artması
- Şiddeti önleme çalışmalarında aile katılımı ve okul aile işbirliğinin yetersizliği
- Suç ve şiddete yönelen akranlarla ilişkiler
- Madde kullanımı

Mezosistem Seviyesinde Uygulanabilecek Çözüm Önerileri

- Okul öncesi dönemden başlayarak, okul sosyal hizmet modelinin disiplinler arası geliştirilmesi ve yaygınlaştırılması.
- Okul öncesi dönemden başlayarak, çocukların sağlıklı bir davranış kalıpları geliştirmesine şiddeti bir çözüm yöntemi olarak görmemeleri için eğitim personellerinin hizmet içi eğitim almaları.
- Okullarda ve ailelerde duygusal okuryazarlık (*empati, duygu düzenleme, bilinçli farkındalık*) eğitimleri ve şefkat temelli eğitimlere yer verilmeli.
- Çocuk ve ergenlerin madde bağımlılığı sorunlarına yönelik çocuk ve ergenler için tedavi ve rehabilitasyon merkezleri kurulmalı.

1.3 Ekzosistem: Ekzosistem, aileyi içinde barındıran daha geniş sosyal sistemlerdir; yasal düzenlemeler, kitle iletişim araçları, aile ortamı, komşular ve içinde yaşanılan mahalle, ebeveynlerin iş yeri gibi resmi ya da gayri resmi sosyal yapıları temsil eder. Bu yapılar kişiyi doğrudan ya da dolaylı olarak etkileyebilir. Çocuk istismarı ile bağlantılı olarak ekzosistemi temsil edilen faktörler anne-babanın işsizliği, anne-babanın eğitim düzeyi ve düşük sosyo-ekonomik düzey, çevreden yalıtılmış bir aile yaşantısıdır.

- Kapsayıcı çocuk politikasının olmaması (*Türkiye’deki çocuk korumada hukuksal eksiklikler*)
- Çocuğa şiddete yönelik caydırıcı cezaların olmaması
- Çocukların adalete erişimindeki sorunlar (*Başvuru süreçlerine dair bilgi eksiliği, baro tarafında atanana avukatların yetkin olmaması ve dava maliyetlerinin yüksek olması*)
- Yerel Yönetimler, Sağlık Bakanlığı, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı ve Sivil Toplum Kuruluşlarının çalışmalarında kırılgan ve risk gruplarına ev ziyaretlerinin yetersizliği ve takibin yapılmaması
- Çocuk kitapları, çizgi filmler, çocuk sineması ve çocuk tiyatrolarında şiddet içeriklerinin bulunması ve bunların içeriklerini denetleyen mekanizmaların yetersizliği
- Müfredat ders kitaplarında şiddeti önlemeye yönelik bilgi ve örneklerle yer verilmemesi

Ekzosistem Seviyesinde Uygulanabilecek Çözüm Önerileri

- Hak temelli kapsayıcı bütüncül çocuk refahı politikası geliştirilmesi ve uygulanmalı.
- Düzenli ve ev ziyaretleri ve taramaların düzenli bir şekilde yapılarak şiddete maruz kalma riski yüksek olan çocukların belirlenmesi
- Yerel düzeyde sektörler arası (sağlık, eğitim, beslenme, sosyal hizmetler, hukuk, çocuk gelişimi, ruh sağlığı) iş birliğine dayanan, çocuğa ve aileye yönelik bütüncül hizmet sunan “Çocuk Merkezleri”nin kurulması ve yaygınlaştırılması
- Zorunlu öğrenim ve çağındaki tüm çocukların eğitime erişiminin sağlanması.
- Oluşturulacak stratejik eylem planlarına sivil toplum kuruluşları ilgili meslek odaları dâhil edilerek görüşleri dikkate alınması eylem planlarının uygulanıp uygulanmadığı hususunda STK ve meslek odalarından oluşacak bağımsız bir izleme ve raporlama komisyonu oluşturulması denetim kapsamında kamu kurum ve kuruluşlarının gerekli bilgi ve verileri sunması sağlanması gerekmektedir.
- Suça sürüklenen çocuklara yönelik yeniden suç işlemelerinin önüne geçmek önleyici müdahale çalışmalarının arttırılması ve denetlenmesi

1.4 Makrosistem: Makrosistem ise bazen yasalar ve düzenlemelerle ama sıklıkla gizli biçimde ve geniş çaplı uygulamalar ile toplumu ve bireyleri şekillendiren rolleri içeren katmandır; toplumun çocukların istismarını ve ihmalini teşvik eden kültürel değerlerini ve inanç sistemlerini temsil eder.

- Türkiye’de çocuğa yönelik şiddet araştırma ve verilerin yetersizliği, erişime açık olmaması (*TÜİK verileri*) ve var olan çocukla ilgili verilerin (*ÇİM, ÇKM, AGO vb.*) KVK sınırları çerçevesinde çocuğa karşı şiddetle ilgili çalışmalarda kullanılamaması.
- Sektörler arası işbirliği yetersizliği (*Bakanlıklar, üniversiteler ve sivil toplum kuruluşları vb.*)
- Şiddete tanık olan çocuğa müdahale –rehabilitasyon eksikliği
- Şiddeti olumlayan kültürel kodlar (*Örn. Akran zorbalığının ebeveynler tarafından bir güç göstergesi olarak algılanması, şiddetin kendini savunma biçimi olarak görülmesi vb.*)
- Türkiye’de çocuk ve çocukluk algısına ilişkin çalışmaların yetersizliği
- Erken yaşta evliliklerin diğer şiddet türlerinin varlığını olumlayan kültürel tutum
- Toplum içinde ve medyada şiddetin normalleştirilmesi ve ödüllendirilmesi
- Çocuk odaklı habercilikte medyanın etik ve ahlaki ilkelere uygun olmaması
- Dijital kontrolün yetersizliği ve buna bağlı olarak siber zorbalık, ihmal ve istismarın artması
- Çocuk yetiştirme süreçlerinde toplumsal olarak çocuğun yüksek yararının gözetilmemesi

Makrosistem Seviyesinde Uygulanabilecek Çözüm Önerileri

- Çocukları ilgilendiren ve dağınık şekilde bulunan tüm yasa hükümleri ve yönetmeliklerin tek çatı altında toplanması
- Mevcut Çocuk Koruma Kanunun yargılama usulünü belirleyici olmaktan çıkararak önleme, koruma, müdahale ve tedavi/rehabilitasyon ve tazmin yönleriyle bütüncül olarak ele alınması
- Medeni Kanun, Ceza Muhakemeleri Kanunu, İş Kanunu, Türk Ceza Kanunu ve Anayasasının başta BM Çocuk Haklarına dair sözleşme olmak üzere Türkiye’nin onayladığı diğer evrensel çocuk hakları belgeleriyle uyumlu hale getirilmesi

1.5 Kronosistem: Kronosistem, çocukların çevrelerinde hem değişimin hem de sürekliliğin etkisini gösteren faydalı zaman boyutunu ifade eder. Kronosistem, aile yapısında, adresinde, ebeveynlerin istihdam durumundaki bir değişikliği, ayrıca ekonomik döngüler ve savaşlar gibi muazzam toplum değişikliklerini içerebilir.

- Afet ve savaş gibi olağanüstü durumlarda kırılgan guruplarda (kadın, engelli, göçmen, çocuk) şiddetin artması ve gerekli önlemlerdeki yetersizlikler

Kronosistem Seviyesinde Uygulanabilecek Çözüm Önerileri

- Bütün yaşam döngüsünde ve afet durumlarında çocuk gelişim düzeylerine göre müdahalelerin planlanması

2. Sonuç ve Öneriler

Çocuğa yönelik şiddetin önlenmesi ve çocukların etkin bir şekilde korunması için tüm toplum kesimlerinin ortak çaba göstermesi gerekmektedir. Bu bağlamda:

- **Bütüncül Yaklaşım:** Çocuğa yönelik şiddetin çok boyutlu yapısı göz önüne alınarak, ekolojik modelin tüm katmanlarında eşzamanlı müdahaleler yapılmalıdır.
- **Sektörler Arası İşbirliği:** Bakanlıklar, yerel yönetimler, eğitim kurumları, sağlık kuruluşları, sivil toplum örgütleri ve medya arasında etkin işbirliği sağlanmalıdır.
- **Eğitim ve Farkındalık:** Toplum genelinde çocuk hakları, şiddetin zararları ve sağlıklı çocuk yetiştirme konusunda eğitim ve farkındalık çalışmaları yaygınlaştırılmalıdır.
- **Yasal Düzenlemeler:** Çocuk koruma yasaları ve ilgili mevzuat gözden geçirilerek, uluslararası standartlara uygun hale getirilmeli ve etkin bir şekilde uygulanmalıdır.
- **Medyanın Sorumluluğu:** Medya kuruluşları, çocukların korunması ve şiddetin önlenmesi konusunda sorumlu yayıncılık anlayışını benimsemelidir.
- **Araştırma ve Veri Paylaşımı:** Çocuğa yönelik şiddetle ilgili araştırmalar desteklenmeli, elde edilen veriler politikaların oluşturulmasında kullanılmalıdır.

ŞİDDET VE ŞİDDETLE MÜCADELE ÇALIŞTAYI

AİLENİN KORUNMASI VE AİLE İÇİ ŞİDDETLE MÜCADELE MASASI

Prof.Dr. Ayşe Dilek Öğretir Özçelik, *Gazi Üniversitesi/ÇOGAM Merkez Müdürü*

Doç.Dr. Öğr.Üyesi Duygu Buğa, *Türk Psikologlar Derneği*

Doç.Dr.Öğ.Üyesi Aylin Demirli Yıldız, *Türk PDR Derneği*

Av. Aslı Koçak Arıhan, *Ankara Barosu*

Gamze Tokman, *Türk Kadınlar Birliği*

Uzm.Psk. Şenay Ölmez, *Şiddetsiz Toplum Derneği*

Sos.Hiz.Uzm. Süreyya Terzioğlu

Sosyolog Gülsema Yıldırım

Neslihan Eröksüz, *Kadın ve Mücadele Derneği*

AİLENİN KORUNMASI VE AİLE İÇİ ŞİDDETLE MÜCADELE ÇALIŞMA MASASI

Aile, toplumun en temel birimi olup, bireylerin fiziksel, duygusal ve sosyal gelişimlerinde önemli bir role sahiptir. Ancak, aile içinde yaşanan şiddet olayları, bu birimin sağlıklı işleyişini tehdit etmekte ve bireyler üzerinde derin yaralar açmaktadır. Aile içi şiddet olgusu, aile yapıları, boşanma oranları ve aileyi oluşturan bireyler üzerindeki olumsuz etkileriyle toplumun önemli bir sorunu haline gelmiştir. Bu çalıştay, aile içi şiddeti önlemeye yönelik eğitim, sosyal politikalar ve destek mekanizmalarını değerlendirmek; hukuksal çerçeveyi belirleyerek eksiklikleri ve alınması gereken tedbirleri ele almak amacıyla düzenlenmiştir.

1. Şiddet Oluşmadan Önce Alınması Gereken Tedbirler

1.1. Aile Kavramının Yeniden Gözden Geçirilmesi

Aile olgusu, toplumda derin köklere sahip bir yapı olarak kabul edilmektedir. Aile birliğine atfedilen aşırı önem nedeniyle aile içi şiddet, genellikle özel bir mesele olarak kabul edilir ve toplum tarafından müdahale edilmez. Bu da mağdurların korunmasız kalmasına yol açar. Aile, bireylerin duygusal, sosyal ve ekonomik ihtiyaçlarını karşılama potansiyeline sahip bir yapıdır. Sevgi, saygı ve güvenin eksik olduğu bir ortamda ise gerçek bir aile yapısından söz etmek mümkün değildir. Bu nedenle, sağlıklı bir aile yapısının temeli, bireyler arasında destekleyici ve güven verici bir ilişki ağına dayandırılmalıdır.

Şiddetin hâkim olduğu bir evde aile birliğini koruma çabası, çoğu zaman şiddet mağduru bireylerin bu olumsuz çevrede sıkışıp kalmalarına neden olmaktadır. Bu durum, aile içinde yarattığı tahribatla birlikte, bireylerin psikolojik ve duygusal sağlığını da olumsuz etkilemektedir. Bu bağlamda, soyut anlamda aile kavramını yüceltmekten önce, o yapının temelinde şiddetten arınmış, sağlıklı bir ortamın var olup olmadığını sorgulamak elzemdir.

Günümüz toplumsal dinamikleri ve bireylerin ihtiyaçları, geleneksel aile anlayışının ötesine geçmeyi zorunlu kılmaktadır. Sevgi, saygı, güven ve eşitlik gibi değerlere dayanan bir aile yapısı, bireylerin sağlıklı bir şekilde gelişimine katkı sağlarken, baskı ve eşitsizlik gibi olgulara dayalı bir yapı, bu kavramın anlamını yitirmesine sebep olabilir. Bu nedenle, aile kavramını sorgulamak ve onu adalet, hak ve insan onuruna dayalı bir çerçevede yeniden tanımlamak, hem bireyler hem de toplum için daha sağlıklı bir geleceğin inşası açısından ön koşuldur. Farklı aile yapıları, toplumların kültürel, sosyal ve ekonomik dinamiklerine bağlı olarak çeşitlenebilir. Tek ebeveynli aileler, birleşik aileler ve evlat edinilmiş aileler gibi çeşitli yapılar aile kavramının evrensel bir olgu olduğunu, fakat her toplumun ve bireyin farklı gereksinimlere sahip olduğunu göstermektedir. Bu çeşitlilik, ailenin sadece biyolojik bağlarla değil, aynı zamanda sevgi, sorumluluk ve karşılıklı destekle de tanımlanabileceğini ortaya koymaktadır. Aile oluşturan bireylerin psikolojik sağlamlık yönünden desteklenmesi için (ekonomik, sağlık, psiko-sosyal, eğitim) gerekli çalışmaların artırılması önemlidir. Bu bağlamda, aile içindeki bireylerin ihtiyaçlarının belirlenmesi, bu ihtiyaçlara uygun hizmetlerin sunulması ve bireylerin güçlendirilmesi için çeşitli programların geliştirilmesi gerekmektedir.

1.2. Toplumsal Cinsiyet Bağlamında Aile İçindeki Fırsat Eşitliği

Sanayi devrimi öncesinde Avrupa, toplumsal cinsiyet rollerine göre yetiştirilen çocukların ilerleyen dönemde sosyolojik sorunlara yol açtığını tespit ederek, toplumsal cinsiyet rolleri dışında yeni bir yetiştirme tarzı benimsemiştir. Cinsiyet eşitliğini teşvik etmenin iki temel boyutu bulunmaktadır. Birincisi, kadınlar ve erkekler arasındaki eşitliğin (eşit haklar, fırsatlar ve sorumluluklar) bir insan hakları ve sosyal adalet meselesi olmasıdır. İkincisi ise, kadınlar ve erkekler arasındaki daha fazla eşitliğin sürdürülebilir insan merkezli kalkınmanın ön koşulu ve etkili bir göstergesi olduğudur. Hem kadınların hem de erkeklerin algıları, ilgi alanları, ihtiyaçları ve öncelikleri, yalnızca sosyal adalet meselesi olarak değil, aynı zamanda kalkınma süreçlerini zenginleştirmek için gerekli unsurlar olarak dikkate alınmalıdır.

Yoksulluk, -özellikle yoksulluğun kadınlaşması- cinsiyet kalıpları ve kurumsal kültürler gibi çeşitli faktörlerin kadınların eğitim ve istihdam süreçlerine katılımını sınırlandırıldığı bilinmektedir. Dolayısıyla eğitim kaynaklarının daha eşit bir şekilde dağıtılması, cinsiyete duyarlı kurumsal kültürler ve uygulamalar ile erkeklerin ve kadınların sosyal normlara ve beklentilere eleştirel yaklaşması sağlanmalıdır. Dahası kadınların iş piyasasına daha fazla erişimi ve ekonomik iyi oluşunun arttırılması gerekmektedir. “İşin cinsiyeti yoktur” bakış açısının topluma yerleştirilmesi hedeflenmelidir.

Güçlü, insan merkezli, sürdürülebilir, dengeli ve kapsayıcı kalkınma için; kalkınmanın gerçekleştircileri ve yararlanıcıları olarak kadınlarla erkeklerin toplumsal yaşamın tüm alanlarına tam ve eşit olarak katılımları, kadının çalışma hayatında hak ettiği yeri alması, iş gücüne aktif bir biçimde katılması ve üretimde söz sahibi olması anahtar bir role sahiptir.

Kadınların çalışma hayatında yer alması toplumun diğer alanlarında da daha üretken olmalarının yolunu açmakta, ekonomik açıdan güçlenmelerini sağlarken, toplumsal ve aile içindeki statülerini artırmaktadır. Aile içinde çocuk, yaşlı ve engelli bakım yükümlülükleri halen kadınların üzerinde bulunmaktadır. Ülkemizde başta çocuk bakımı olmak üzere bakım sorumluluğu, kadınların çalışma konusundaki tercihlerinde belirleyici etkidir. Bu durum bakım hizmetlerinin kadına ait bir sorumluluk olarak görülmesinin yanı sıra kadınların çalışmak istemesi durumunda da başta okul öncesi bakım ve eğitim kurumları olmak üzere engelli bakımı, yaşlı bakımı gibi kurumsal bakım hizmetlerinin yetersizliğiyle yakından ilişkilidir.

Ülkemizde iş ve aile yaşamını uzlaştıracı mekanizmaları da ihtiyaca cevap verememektedir. Diğer yandan iş yaşam dengesin sağlanmasına yönelik mevcut uygulamalarının büyük oranda kadın çalışanlar tarafından kullanılması da sorunlara yol açmaktadır.

Kadınların iş gücüne ve istihdama katılımlarının artırılmasını temin için bakım hizmetlerine erişimin kolaylaştırılması başta olmak üzere iş ve aile yaşamını uyumlaştıran uygulamalar dinamik bir biçimde hayata geçirilmesi gerekmektedir.

Ebeveynlerin bakım hizmetlerine erişimde gelir seviyesi, bölge ve kırsal/kent seviyesinde farklılıklar tespit edilmeli, demografik yapı gözetilerek farklı gelir seviyesinde haneler için erişilebilir ve nitelikli kurumsal bakım hizmetleri sağlanmalıdır.

İş yaşam dengesini sağlamaya yönelik aile dostu sosyal politikaların uluslararası örnekleri araştırılmalıdır. Kadınlar yoğun olarak ev eksenli tekstil ve giyim işinde, aylık asgari ücretin daha altında ücretlerle kayıt dışı çalışması nedeniyle emeklilik sigortasına sahip değildir.

Kayıt dışı istihdamın kadınlar arasında yaygınlığının devam etmesi ve sosyal güvenlik sisteminin kayıt dışı, güvencesiz ve düşük ücretli işlerde çalışan kadınları kapsamaması kadın yoksulluğunu derinleştirmekte ve sürekli kılmaktadır.

Kadınların kayıtlı istihdama erişimini teşvik etmek, kayıt dışı kadınların sosyal koruma programına dâhil edilmesi, kırsal kesimdeki kadınların yoksulluğunun ortadan kaldırılması için finansman, mülkiyet, arazi sahipliliği ve kontrolü, eğitim vb. sorunlara çözüm bulunmalıdır.

Ev-eksenli çalışma, geleneksel rollerin de etkisiyle kadına atfedilip, kadınla özdeşleşen meslek olarak gelecek nesillere aktarılmaktadır. Nitekim bu durum ataerki düzeni içerisinde geleneksel rollerin yeniden üretilmesine ve toplumsal yapı içerisinde kadının ikincilliğinin pekişmesine neden olmaktadır. Aile içindeki fırsat eşitliğini engelleyen çalışma biçimlerinden bir tanesi de Ev-Eksenli çalışma biçimidir.

Ev-eksenli çalışan kadın; evinde üretim yapması sebebiyle vaktinin çoğunu evinde geçirmek zorundadır. Bu durum kadını tamamen eve bağımlı hale getirmekte ve kadını çoğu zaman sosyal yaşam alanlarından uzakta tutmakta dolayısıyla kadın “sosyal hayattan dışlanma” sorunu ile karşı karşıya gelmektedir.

Ev eksenli çalışan kadınlar ekonomik zorluk çekmekte, güvencesiz, düşük ücretle, kayıt dışı çalışmakta, ve sağlık sorunları yaşamaktadır. Bunun yanı sıra aynı hanede yaşayan çocuklar da belli bir süre içinde aynı döngüye girmekte ve ebeveynlerine destek olmak için ev eksenli çalışmaya başlamaktadırlar. Eğitimden kopmakta ve sağlık sorunları yaşamaktadırlar.

1.3 Kadının Toplumsal Olarak Güçlendirilmesi

Kadınların güçlenmesini temel yeteneklerin, yasal hakların ve temel sosyal, ekonomik ve politik alanlara katılımın elde edilmesi açısından kavramsallaştırılmıştır. Marjinalleştirilmiş veya eşitsiz gruplar için güçlenme, sosyal hareket seferberlikleri veya devlet destekli girişimler sonucu yasal reformlar ve kamu politikası değişiklikleriyle ve sosyo-ekonomik kalkınma yoluyla uzun vadeli ilerlemeler ve sosyal değişimlerle gerçekleşir.

- **Eğitim Fırsatları:** Kadınların eğitim düzeylerini artırmak için burslar ve destek programları oluşturmak.
- **Yasal Reformlar:** Kadınların yasal haklarını güvence altına alan yasaların çıkarılması ve uygulanması.
- **İstihdam Destekleri:** Kadınların iş gücüne katılımını artırmak için girişimcilik destek programları ve istihdam teşvikleri sağlamak.
- **Sosyal Destek Programları:** Kadınların ekonomik bağımsızlıklarını artırmak amacıyla sosyal yardımların güçlendirilmesi.
- **Siyasi Temsili Artırmak:** Kadınların siyasi alanda temsil edilmesini sağlamak için kota sistemleri ve destek programları oluşturmak.
- **Toplumsal Farkındalık:** Kadın hakları konusunda toplumsal farkındalığı artırmaya yönelik kampanyalar düzenlemek.
- **Sağlık Hizmetlerine Erişim:** Kadınların sağlık hizmetlerine kolay erişimini sağlamak için sağlık programları geliştirmek.
- **Şiddetle Mücadele:** Kadınlara yönelik şiddeti önlemek için yasaların güçlendirilmesi ve sığınma evlerinin yaygınlaştırılması.
- **Ağ Oluşturma:** Kadınların birbirleriyle bağlantı kurabileceği ve destek alabileceği ağlar oluşturmak.
- **Finansal Okuryazarlık:** Kadınların finansal okuryazarlığını artırmak için eğitim programları düzenlemek. Bu uygulamalar, kadınların güçlenmesi ve toplumsal hayatta daha etkin bir rol almaları için önemli adımlardır.

1.4 Evlilik Öncesi Eğitim

Evlilik öncesi eğitim kapsamında kişilerarası ilişki, iletişim, romantik ilişkiler, evlilikte roller, beklentiler, cinsel sağlık eğitimi, anne/baba olma becerileri ve aileyi oluşturan aidiyet duygularının ele alındığı bir eğitimidir. Evlilik öncesi eğitim süreçleri, ev içi şiddeti önlemek, cinsiyet eşitliğini sağlamak ve ailenin işlevselliğini artırmak amacıyla çeşitli konuları ele alabilir. Bu süreçlerde dikkate alınabilecek bazı eğitim başlıkları aşağıdadır.

- **İletişim Becerileri:** Etkili iletişim kurma, empati, aktif dinleme ve duyguların ifade edilmesi konularında eğitimler verilebilir.
- **Cinsiyet Eşitliği:** Cinsiyet rolleri, stereotipler ve eşitlik üzerine farkındalık oluşturacak eğitim programları düzenlenebilir. Bu programlar, kadın ve erkeklerin eşit hak ve sorumluluklara sahip olduğunu vurgulayabilir.
- **Şiddet ve Şiddetin Önlenmesi:** Şiddetin tanımı, türleri, nedenleri ve sonuçları hakkında bilgi verilebilir. Ayrıca, şiddet durumunda yapılması gerekenler ve destek mekanizmaları hakkında bilgi sağlanabilir.
- **Aile Dinamikleri:** Sağlıklı bir aile yapısının nasıl oluşturulacağı, rollerin ve sorumlulukların paylaşımı, çocuk yetiştirme ve aile içi destek konuları ele alınabilir.
- **Problem Çözme ve Karar Alma:** Eşler arası sorunların nasıl çözüleceği ve ortak kararların nasıl alınacağı üzerine eğitimler düzenlenebilir.
- **Finansal Yönetim:** Aile bütçesi, tasarruf ve harcama planlaması gibi konular, mali sorumlulukların paylaşımını kolaylaştırmak için öğretilmelidir.
- **Duygusal Zeka ve Stres Yönetimi:** Duygusal zeka geliştirme ve stresle başa çıkma teknikleri üzerine eğitimler, bireylerin duygusal sağlığını artırabilir.
- **İlişki Yönetimi:** Sağlıklı ilişkilerin nasıl sürdürüleceği, çatışma yönetimi ve bağlanma stilleri gibi konulara odaklanılabilir. Bu eğitim süreçleri, bireylerin evlilik öncesinde kendilerini daha iyi hazırlamalarına ve sağlıklı bir ilişki kurmalarına yardımcı olabilir. Eğitimlerin seminerler, atölye çalışmaları veya çevrimiçi kurslar şeklinde düzenlenmesi, katılımcıların daha geniş bir kitleye ulaşmasını sağlayabilir.

- Yukarıda belirtilen tüm kavramlar örgün eğitim süreçlerinde de ele alınabilir. Bunun için ders içeriklerinin cinsiyet rolleri, insan hakları, şiddet ve ayrımcılığın önlenmesi gibi başlıkla eklenerek yeniden düzenlenmesinin yanı sıra öğrencilere, aile ve ilişki yönetimi, cinsiyet eşitliği, psikolojik dayanıklılık gibi konuları ele alan seçmeli dersler sunulabilir. Bu sayede öğrenciler, ilgi alanlarına göre daha derinlemesine bilgi edinebilirler. Ayrıca, okullarda düzenlenecek atölye çalışmaları ve seminerlerle, uzman kişiler tarafından öğrencilere pratik bilgi ve beceriler kazandırılabilir. Bu etkinlikler, öğrencilerin katılımını teşvik edebilir. Öğrencilerin, cinsiyet eşitliği veya ev içi şiddetle mücadele konularında projeler geliştirmeleri teşvik edilebilir. Bu tür aktiviteler, öğrencilerin toplumsal sorunlara duyarlılığını artırabilir.
- Birçok ülkede uygulanan evlilik öncesi eğitim süreçleri incelenerek ülkemizin kültür ve normları ile uyumlu bir program hazırlanabilir.

1.5 Aile Eğitim Programlarının Yeniden Planlanması ve Analizinin Yapılması

Halen uygulanmakta olan Aile Eğitim Programları kapsamında; şiddet eğilimi gösteren geniş aile, çekirdek aile, tek ebeveynli aile gibi değişik aile tiplerine uygun aile programları geliştirmek ve ileri analizlerini yapmak gerekmektedir.

Hızlı bir dönüşüm süreci içindeki toplumumuzda diğer alanlara oranla, sosyal ve kültürel konularda veriler hızla güncelliğini kaybetmekte, bireyler ve aile kurumu zaman zaman kendine ilişkin sorun çözme yeteneğini sağlıklı bir şekilde yerine getirememektedir.

Türkiye'nin aile birliğinin ve aile değerlerinin güçlendirilmesi, dinamik nüfus yapısının korunması, çocukların geleceğe güvenle bakabilmeleri için yeni politikalar üretilmesi öncelikler arasındadır.

Eşler arası uyumun ve uyumsuzluğun nedenlerinin, tek ebeveynli ailelerin oluşumunu belirleyen faktörlerin, evliliğe ve boşanmaya dair durumlarda değişikliğe yol açan sebeplerin bilinmesi önemlidir. Hem evliliklerin sağlam temeller üzerine oturtulması hem de boşanma sürecindeki fertlerin ve boşanmış ebeveynlerin çocuklarına sağlanacak desteklerin belirlenmesi, evlilik ve boşanma dinamikleri konusunda bilgi düzeyinin artmasına bağlıdır.

Her 5 yılda bir yapılan Türkiye Aile Yapısı Araştırması ülkemizde hane halkının özellikleri, eğitim, evlilik, boşanma, çocuklar, yaşlılık, akrabalık ve komşuluk ilişkileri gibi konulara ışık tutmakta ve ilgili sosyal politikalar için girdi sağlamaktadır. Bu araştırma sonuçları dahilinde aile politikalarının belirlenmesi, uygulanması ve etkili sonuçlarının alınabilmesi için araştırmanın ileri analizinin ivedilikle yapılması gerekmektedir.

Ev içi şiddet türlerinin (*fiziksel, psikolojik, cinsel, ekonomik, dijital ve flört şiddeti ile ısrarlı takip*) tanınması, belirtilerinin fark edilmesine yönelik uzun dönemli eğitim ve bilgilendirme çalışmaları planlanmalıdır.

2. Şiddet Oluştuktan Sonra Alınması Gereken Tedbirler

2.1. Aile İçi Şiddette Kurumsal Yasal Düzenlemelerin Yapılması ve Etkin Şekilde Yürütülmesi ile Koordinasyonu (*Kamu kurumları ve kuruluşları, yerel yönetimler, meslek örgütleri, STK'lar, akademisyenler vb.*)

Ceza yasalarımızda özellikle fiziksel şiddete bağlı olarak işlenen yaralama suçlarının eş, boşanılan eş, altsoy (çocuk) ve üstsoya karşı işlenmiş olması halinde uygulanan cezanın artırılacağı düzenlenmesine rağmen, ceza infaz yasasının uygulamasında cezanın yatarı olarak bilinen cezaevindeki mahkumiyet sürelerindeki yetersizlik caydırıcı değildir.

Yürürlükte bulunan 6284 sayılı yasanın koruma kararına ilişkin kısa süreli olarak verilen koruma kararlarının mağdurun talebi üzerine 1 yıldan başlayacak veya süresiz olarak verilmesini sağlayacak yasal düzenlemeler yapılmalıdır.

6284 sayılı yasanın fiziksel, ekonomik ve psikolojik şiddet ile ısrarlı takip mağdurları için uygulanabilir olduğunu daha anlaşılır bir dille tüm topluma anlatılması, koruma yasalarına ilişkin okullarda bilgilendirme yapılması gerekmektedir.

Nafaka ve velayet gibi, hukuki düzenlemelerin ayrıca bir şiddet aracı olmasının önüne geçilmesi için devletin sosyal devlet olmanın gereği olarak hem nafaka alan kişiyi koruyacak hem de nafaka yükümlüsünü ödemeye zorlayacak tedbirleri alması gerekmektedir.

Kamu kaynaklarıyla hali hazırda mevcut olan ŞÖNİM vb. tüm kurum ve kuruluşların kapasitelerinin arttırılması bu kuruluşlar arasında işbirliği sağlanması içlerinde sunulan hizmetlerin kalitesinin arttırılması sağlanmalıdır.

2.2. Şiddet Faillerini Tanıma ve Etkin Müdahale

Şiddet bir halk sağlığı sorunu olarak bilinmektedir. En yaygın şiddet türü olarak karşımıza aile içi şiddet çıkmaktadır. Bu bağlamda koruyucu ruh sağlığı bakımından farklı disiplinlerle ele alınmalıdır.

Şiddet uygulayıcıların profiline dair yeterli farkındalığın olmaması, şiddetin asıl nedenlerini göz ardı ederek alkol, madde kullanımı veya öfke patlaması gibi yüzeysel ve yanıltıcı gerekçelere indirgenmesine yol açabilir. Oysa kadına yönelik aile içi şiddet, bireyin kontrol mekanizmalarındaki zayıflık ya da problem çözme becerilerindeki eksiklikten kaynaklanmamaktadır. Kadına yönelik ev içi şiddet, toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin derinleşmiş bir tezahürüdür. Erkek egemen anlayışın şiddeti bir hak olarak görmesi, bu eşitsizlikleri meşrulaştırma çabaları ve güç temelli bir tahakküm arayışı, şiddetin köklerinde yatan temel unsurlardır. Bu nedenle aile bireylerine yönelik şiddeti anlamak ve çözmek, bu toplumsal dinamiklerin ciddiyetle ele alınmasını gerektirir. Ev içi şiddetle mücadele eden tüm çalışanların, her bir şiddet alanındaki (kadına, çocuğa yönelik vb.) dinamiklere ve müdahale yöntemlerine derinlemesine hakim olması gerekmektedir. Etkin bir mücadele uzmanlık, farkındalık ve doğru müdahale yöntemlerinin bir araya gelmesiyle mümkün olur. Bu nedenle, ev içi şiddetle temas eden herkesin, başta politika yapıcılar olmak üzere şiddetin nedenleri, etkileri ve çözüm yolları konusunda kapsamlı bilgiye sahip olması, mağdurların ihtiyaçlarını doğru şekilde karşılayabilmek ve şiddet döngüsünü kırabilmek için hayati önem taşır.

2.3. Aile İçi Şiddette Destek Mekanizmalarının Ulaşılmasını Kolaylaştırmak (KADES vb.)

Son yıllarda ev içi şiddetle mücadele, kurumların kendi içinde yürüttüğü bireysel hizmet sunum stratejileri nedeniyle etkinlik ve erişilebilirlik açısından yetersiz kalmaktadır. Bu durum, şiddet mağdurlarının ihtiyaç duyduğu hızlı ve kapsamlı desteği almalarını zorlaştırmakta ve mücadeledeki başarıyı olumsuz yönde etkilemektedir. Ev içi şiddetle mücadelede, bireysel veya kurumsal yaklaşımlar yerine kurumlar arası iş birliğini esas alan bütüncül bir model benimsenmelidir. Bu kapsamda, tüm kurumlar ve bileşenler arasında etkili bir koordinasyon sağlanmalı, ortak protokoller ve standartlar geliştirilerek hizmetlerin daha erişilebilir, hızlı ve kapsamlı bir şekilde sunulması hedeflenmelidir. Ayrıca, kaynakların verimli kullanımı için düzenli iletişim mekanizmaları kurulmalı ve uzman personel eğitimi artırılmalıdır. Bu koordinasyon eksikliğinden dolayı KADES gibi işler uygulamalar da tekil kalmaktadır ve yeterli müdahale gücüne erişememektedir.

2.4. Aile İçi Şiddet Türlerinin Yeniden Güncel Tanımının Yapılması

Bazı güncel şiddet türleri şunlardır:

- **Fiziksel şiddet:** Vurma, itme, tekmeleme gibi bedensel zarar veren eylemler.
- **Psikolojik/duygusal şiddet:** Tehdit, aşağılama, küçümseme gibi ruhsal açıdan zarar veren davranışlar.
- **Ekonomik şiddet:** Kişiyi maddi açıdan kontrol etme, çalışmasına engel olma.
- **Cinsel şiddet:** Taciz, tecavüz ve diğer istenmeyen cinsel eylemler.
- **Dijital şiddet:** Sosyal medya ve internet üzerinden yapılan siber zorbalık, tehdit ve taciz.
- **Flört şiddeti:** Romantik ilişkilerde görülen kontrol edici ve zarar verici davranışlar.
- **Nefret suçları:** Belirli gruplara yönelik önyargı temelli şiddet eylemleri.
- **İhmal:** Özellikle çocuklar ve yaşlılara karşı bakım sorumluluklarını yerine getirmeme.
- **Kurumsal şiddet:** Kurum ve kuruluşlarda yaşanan mobbing ve diğer baskı türleri.
- **Çevrimiçi nefret söylemi:** İnternet ortamında belirli gruplara yönelik ayrımcı ve saldırgan söylemler. Daha önce bahsedilen genel şiddet türlerine ek olarak, kadınların özellikle maruz kaldığı bazı şiddet türleri şunlardır:
 - * **Toplumsal cinsiyet temelli şiddet:** Kadın olmaktan kaynaklanan ayrımcılık ve şiddet.
 - * **Erken yaşta ve zorla evlilikler:** Yasal olmayan yaşta veya rıza dışı evlendirmeler.

- * **Namus cinayetleri:** Ailenin “namusunu koruma” bahanesiyle işlenen cinayetler.
- * **Kadın sünneti:** Bazı kültürlerde uygulanan, kadın genital mutilasyonu.
- * **Doğurganlık kontrolü:** Kadının doğurganlığı üzerinde baskı kurma, kürtaja zorlama veya engelleme.
- * **Ücret eşitsizliği:** Aynı işi yapan erkekler göre daha düşük ücret ödenmesi.
- * **Çeyiz şiddeti:** Evlilik öncesi veya sırasında çeyiz nedeniyle uygulanan şiddet ve baskı.
- * **Kamusal alanda taciz:** Sokakta, toplu taşımada vb. yerlerde maruz kalınan sözlü veya fiziksel taciz.
- * **Üreme sağlığı hakları ihlalleri:** Kadınların üreme sağlığı hizmetlerine erişiminin engellenmesi. Tüm bu şiddet türlerinin altında temel mekanizma olarak cinsiyetçilik karşımıza çıkmaktadır. Cinsiyetçilik, bireylerin cinsiyetlerine dayalı olarak ayrımcılığa, önyargıya veya kalıp yargılara maruz bırakılmasıdır. Bu, genellikle kadınlara yönelik olmakla birlikte diğer bireylere karşı da olabilir.

2.5. Acil Yardım Hattı ve Kriz Merkezlerinin Olmaması

Acil yardım ve kriz merkezlerinde gerekli noktalarda kolluk kuvvetleri, kurumsal destek mekanizmalarına erişim, tıbbi yardım ve psikolojik yardımı içerecek şekilde bir düzenleme yapılmalıdır.

Alanda yapılan araştırmalar ve hazırlanan raporlar birlikte değerlendirildiğinde, ŞÖNİM’lerin mevcut yapısının hala geliştirilmesi gereken önemli ihtiyaçlar barındırdığı görülmektedir. Dünya genelinde iki önemli kriz merkezi öne çıkmaktadır: **ev içi şiddet kriz merkezleri ve tecavüz kriz merkezleri**. Ancak, ŞÖNİM’ler bu merkezlerin işlevselliğini tam anlamıyla karşılamamaktadır.

Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı (ASHB) bünyesinde hizmet veren ALO 183 Sosyal Destek Hattı, aile, kadın, çocuk, engelli, yaşlı, şehit yakınları, gaziler ve gazi yakınlarına yönelik rehberlik ve danışmanlık hizmeti sunan, 7/24 erişilebilir bir hat olarak faaliyet göstermektedir. Bu tür telefon destek ve danışma hatlarının temel amacı; psiko-sosyal ve yasal danışmanlık sunarak güven vermek, güçlendirmek, empati kurmak ve yoğun bilgi sağlamaktır. Bu bağlamda, hat çalışanlarının veya danışmanlarının, kadın odaklı sosyal hizmet ve kadına yönelik şiddetle mücadele alanında yeterli bilgi ve beceriye sahip olmaları büyük önem taşımaktadır.

Ancak, ALO 183’ün farklı sorun ve ihtiyaçlara sahip gruplara aynı anda destek sunmaya çalışması, özellikle kadına yönelik şiddetle mücadelede ihtiyacı tam anlamıyla karşılayamamasına neden olmaktadır. Bu nedenle, yalnızca kadına yönelik şiddet alanında uzmanlaşmış personelin görev yaptığı, 7/24 ücretsiz hizmet veren, güvenilir ve acil yardım sağlayan özel bir destek hattının hayata geçirilmesine acil ihtiyaç duyulmaktadır.

Bu nedenle, şiddeti önleme amacıyla “kriz merkezleri”, kriz anlarında bireylere eğitsel, sağlık, hukuki, duygusal ve psikolojik destek sağlayarak durumla başa çıkmalarına destek verecektir. Merkezler aynı zamanda farklı kurumlar, yerel yönetimler ve bakanlıklar arasında koordinasyonun sağlayıp mağdur adına işbirliği ve hizmet başvurusuna başvurabilme yetkisine sahip olacaktır. Bu tür merkezler, şiddet mağdurları veya potansiyel şiddet failleri için önemli bir rol oynar. Türkiye’de ve dünya genelinde, şiddet ve kriz durumlarıyla başa çıkabilmek için çeşitli psikolojik destek hatları, danışmanlık merkezleri ve acil hizmetler bulunmaktadır. Uluslararası örneklerde, bu tür kriz merkezleri genellikle şu hizmetleri sunar:

- **Acil Psikolojik Destek:** Kriz anlarında bireylere telefon, çevrimiçi veya yüz yüze destek verilerek, şiddetle başa çıkabilmeleri sağlanır.
- **Şiddet Mağdurları İçin Destek:** Kadınlar, çocuklar, yaşlılar ve ev içi şiddete uğrayan bireylere barınma, psikolojik danışmanlık, hukuki danışmanlık gibi hizmetler sunulur.
- **Erken Müdahale:** Şiddet eğilimleri gösteren bireyler için psikolojik müdahale ve danışmanlık hizmetleri sunularak şiddetin önüne geçilmeye çalışılır.
- **Eğitim ve Farkındalık Çalışmaları:** Toplumda şiddetin zararları hakkında eğitimler ve atölye çalışmaları düzenlenir.

Türkiye’de Alo 183 Sosyal Destek Hattı, şiddet mağdurlarına 7/24 psikolojik ve hukuki destek sunmaktadır.

Bunun dışında, çeşitli yerel ve ulusal psikolojik destek hizmetleri, toplumun farklı kesimlerine ulaşarak kriz anlarında yardım sağlamaktadır. Ancak bunlar şiddete yönelik kriz merkezi uygulamalarının tek çatı altında bütüncül biçimde yeniden yapılandırılması ve bu alana yönelik uzmanların yetiştirilmesi zorunludur. Şiddetle mücadeledeki en önemli adımlardan biri, bu tür kriz merkezlerinin ivedilikle yaygınlaştırılması ve erişilebilir hale getirilmesidir.

2.6. Hukuki Haklarına Dair Bilgi Eksikliği

6284 başta olmak üzere tüm yasal süreçlere ve haklara dair bilgilendirme çalışmalarının özellikle alt sosyo-ekonomik düzey, dezavantajlı gruplar başta olmak üzere tüm halka etkin bir biçimde duyurulması zaruridir. Bu amaçla tüm kamusal haber kaynaklarının etkin kullanımının sürekliliği (konvansiyonel medya, sosyal medya, yazılı kaynaklar, hizmet içi eğitim süreçleri vb.) sağlanmalıdır. Dahası yerel yönetimler ve muhtarlıkların görev tanımına “hukuki haklara dair bilgilendirme sorumluluğu” başlığının bir yönetmelik maddesi olarak eklenmesi önemli görülmektedir.

2.7. Boşanma Sırası ve Sonrasında Kamusal Desteğin Olmaması

Boşanma sürecinde seri yargılanmanın uygulanması ve yargı sürecinin devam ettiği süre boyunca yaşam şartlarının ve iyi oluşun korunması adına gerekli hukuki, ekonomik ve sosyal önlemler ile güvenlik önlemlerinin mağdurun lehine etkin biçimde devam ettirilmesi gerekmektedir. Boşanma sonrasında da başta güvenlik olmak üzere tüm sosyo-ekonomik, eğitim ve toplumsal ihtiyaçların karşılanmasıyla devamlılığına yönelik gerekli kamusal destek ve kolaylaştırıcı önlemler sağlanmalıdır.

3. Sonuç ve Öneriler

Aile içi şiddetle mücadele, bireylerin ve toplumun sağlıklı bir geleceği için hayati öneme sahiptir. Bu bağlamda uygulanacak ve devreye sokulacak tüm politikalarda ve kararlarda aşağıda belirtilen rehber çerçeve temel alınmalıdır.

- Çocukların ve ailelerin güvenliği, refahı ve istikrarı için iş birliği,
- Güvenlik, refah ve istikrar yaratmak için kaynakların genişletilmesi ve yeniden tahsisi,
- Kurumlar ve mahkemeler önüne gelen tüm insanlara saygı gösterilmesi,
- Aile içi şiddet ve çocuk istismarı yaşayan ailelere etkili bir şekilde yanıt vermek için iç kapasite oluşturma taahhüdü verilmesi,
- İşbirlikçi çabaların amaçlanan ve amaçlanmayan sonuçlarını belirlemek için bilgi toplama ve değerlendirme sistemlerinin geliştirilmesi.

ŞİDDET VE ŞİDDETLE MÜCADELE ÇALIŞTAYI

MEDYADAKİ ŞİDDETİN YANSIMALARI VE DİJİTAL ŞİDDET İLE MÜCADELE MASASI

Prof.Dr. Demet Somuncuoğlu Özerbaş, *Gazi Üniversitesi*

Prof.Dr. Ebru Kılıç Çakmak, *Gazi Üniversitesi*

Doç.Dr. Vedat Bayraktar, *Gazi Üniversitesi*

Doç.Dr. Hicran Atatanır, *Mobbing ile Mücadele Derneği*

Doç.Dr. Duygu Özalp, *Türkiye Bilişim Derneği*

Ceyda Süer, *Türkiye Bilişim Derneği*

Uzm.Psk.Dan. Alperen Arslan, *Türk PDR Derneği*

Mehmet Kürşat Aldemir, *Mobbing ile Mücadele Derneği*

Sosyal Medya Uzmanı Şeyda Nur Ergün

MEDYA YAYINLARINDAKİ ŞİDDETİN YANSIMALARI VE DİJİTAL ŞİDDET İLE MÜCADELE MASASI

Medyada şiddet, medya içeriklerinde fiziksel, psikolojik, duygusal veya sosyal zarar verme davranışlarının görsel, işitsel veya yazılı yollarla aktarılmasıdır. Bu şiddet, bireyler, gruplar veya toplumlar arasında meydana gelen doğrudan veya dolaylı çatışmaları, saldırganlıkları ya da zarar verme eylemlerini kapsayabilir. Medyada şiddet davranışsal, psikolojik, sosyal, cinsel, ekonomik/politik, dolaylı şiddet ve estetik şiddet gibi boyutlardan oluşmaktadır. Medyada şiddetin görsellik ve drama, normalleştirme, yüceltme, travmatik etkileri bulunmaktadır. Medya ile şiddet içeren içerikler fazla duygusal etki yaratmak amacıyla görsel işitsel olarak vurgulanabilmektedir. Duygusal anlamda şiddet çocuk ve gençler başta olmak üzere pek çok insanda korku kaygı gibi travmaların gelişmesine dene olabilmektedir. Sürekli gösterimi şiddetin olağan olarak algılanmasına neden olmaktadır. Şiddet yoluyla kahraman olma, adaleti sağlama, kabul görmenin haklı gösterilmesi yüceltilmesine neden olmaktadır.

Medyada şiddet, bireylerin şiddeti algılama biçimlerini etkileyebilir, saldırgan davranışları teşvik edebilir veya empati duygusunu azaltabilir. Bu nedenle medya üreticilerinin etik sorumluluklarını dikkate alarak şiddeti ele alması kritik öneme sahiptir.

Şiddet ve Şiddetle Mücadele Çalıştayı kapsamında, Medya yayınlarındaki şiddetin yansımaları ve Dijital Şiddet ile Mücadele çerçevesinde medyanın şiddeti nasıl temsil ettiği ve bu temsillerin toplum üzerindeki etkileri incelenerek çözüm önerileri geliştirilmesi amaçlanmıştır.

1. Sorun Alanları

- Dijitalleşme ve siber zorbalık
- Basın, medya kuruluşları ve sosyal medya haberleri, paylaşımlarında yanlış haberlerin yer alması, sosyal medya kullanıcılarının gerçek olmayın ya da kimliği belirsiz kişiler olması nedeniyle ortaya çıkan algı değişimleri ve sorunlar
- Doğru ve etik sosyal medya kullanımda bütüncül ve etkili bilinçlendirme çalışmalarının yetersizliği.
- Sosyal medyada yanlış paylaşımların normalleştirilmesi ve sosyal medyanın bilinçli kullanılması.
- Kişiliğin temellerinin atıldığı erken çocukluk döneminde çocuklar medya ile ne zaman tanıştırılmalı, medya içerikleri neler olmalı ve ne kadar süre medyada zaman geçirmeli problemi
- Sosyal medyada çocukları kullanarak yayınlar yapılması, uygunsuz yayınların çocuklara zarar verecek paylaşımlar kapsamında olması
- Medya yayınlarının yönlendirme baskısından kurtulmalı, çoğunluğun sorunlarını gündeme taşımaları, yani özgür olmaları sağlanmalı.
- Medyada yer alan şiddetle ilgili haberlerin mümkün olduğu kadar ayrıntılı ve kısa sürede verilmesi ya da hiç yayınlanmaması . Her haber değerleri için özendirici özellik taşıyor.
- Sosyal medya kullanıcılarının kişisel bilgileri ifşa etmesiyle itibar zedelenmesine yol açması ve siber saldırıya maruz bırakılması. Siber saldırısı sonrası bu travma ile baş edilememesi ve intihar vakaları artışı.
- Araştırmacı, tarafsız gazeteciliğin teşvik edilememesi. Yaşanan acı olayların, vakaların derslere ve yeni gerekli düzenlemelere yol gösterememesi.
- Medyanın ahlaki ve vicdani sorumluluk ile çalışılmasını engelleyen faktörler.
- Medyada ve çevrimiçinde şiddete karşı kayıtsız kalmak, görmezden gelmek.
- Dijital nezaket, mahremiyet, bilinçsiz kullanım.
- Kadınların bilinçsiz olarak ya da birileri tarafından zorlanarak sosyal medyada cinsel istismara uğraması ve taciz edilmesi.
- İzleyicilerin, neden bazı programları (örn. Sabah programları) izlediği analizinin patolojik, biyolojik, genetik, kültürel, psikolojik, ekonomik tüm faktörlerinin bilimsel analizinin yapılamamasıdır.

1.1. Bu kapsamda medyadaki şiddetin yansımaları ve dijital şiddetle mücadeledeki kök sorunlar aşağıda sunulmaktadır.

- **Medya ve Hukuk**
- * Medyayı denetleme ve düzenleme ile sorumlu kurum ve kuruluşların görev ve yetkilerinin gözden geçirilmesi
- * Yasal düzenlemelerdeki eksiklikler ve hızlı güncellenememesi
- * Nitelikli İnsan gücü eksikliği ve yetersizliği

- **Medya ve Kültür**
- * Çarpık Normalleştirme
- * Toplumsal cinsiyet eşitsizliği hassasiyetinin olmaması
- * Şiddet uygulamaların kahramanlaştırılması

- **Medya ve Psiko-Sosyal Faktörler**
- * Dijital takip ve taciz
- * Kişilik Bozuklukları/ve takipte eksiklik ve davranışsal sorunları olan bireylerin çocukluk yaşından itibaren takipteki eksiklikleri
- * Siber zorbalık
- * Anonim hesaplar/Trolling
- * Çocuk genç ve kadınların istismarı
- * Dijital bağımlılık
- * Dijital oyun bağımlılığı

- **Medya ve Eğitim**
- * Dijital okuryazar eksikliği ve yetersizliği
- * Yayıncıların, medya üreticilerinin ve tüketicilerinin duyarsızlığı
- * Toplumsal Sansür Sisteminin olmaması, sansür eksikliği
- * Şiddet uygulayıcıların kahramanlaştırılması

- **Medya ve Siyaset/Ekonomi**
- * Siyasetçilerin medya önünde şiddete olumsuz rol model olması
- * Siyasetçilerin medya önünde şiddet eğilimli davranış göstermeleri
- * Siyasetçilerin şiddetin önlenmesinde sorumluluklarının yerine getirmemesi
- * Uluslararası siyasi propaganda ve algı yönetimi
- * Ulusal ve uluslararası şiddet trolleri gibi şiddetten beslenen organize lobi faaliyetleri
- * Medya kuruluşları ve finansörlerinin ticari ve siyasi kaygının, hak temelli yaklaşımın önüne geçmesi
- * Uluslararası sosyal medya şirketlerine yönelik şiddet ve şiddet öğelerini engelleyici algoritmaların uygulanmasının ve kapsamının yetersizliği

2. Medyada/Dijital Medyada Şiddetle Mücadelede Çözüm Önerileri

2.1. Medya ve Hukuk

- Tüm kamu ve kuruluşlarının idari uygulamaları yönlendiren mevzuatın kapsamına kendi alanlarıyla ilgili şiddetin önlenmesi konusunda komisyonların kurulması
- Denetleyici taraflar, kurumlar tarafından bir yayına girmeden şiddet faktörleri dikkate alınarak yayımlanmadan önce proje aşamasındayken incelenmesi ve uygunluk kazanması
- Yapımcılar için şiddet içeren içeriklerden kaçınılması kültürel değerlerin öne çıkarılması noktasında teşvik sağlanması
- Medyada şiddetin tanım ve sınırlarının alan uzmanlığı tartışmasız insanlar tarafından çizilmesi
- Medya kuruluşları bünyesinde şiddet ve içeriklerini izleyip değerlendiren bir bağımsız kanal oluşturulması (*Medya ombudsmanı*)
- Şiddet faillerinin medyada şiddet mağdurlarının kimliklerini ifşa etme
- Siber mağdurlaştırmaya yönelik daha etkin mücadele

- Şiddete maruz kalma ve/veya ihtimalinde önleyici ve yardımcı olmak üzere ihbar hatlarının etkin ulaşımının sağlanması
- Sosyal medyada adalet arayışının yarattığı dijital linç ve şiddet dilinin önüne geçebilmek için cezasızlık kültürü ile mücadele edilmesi
- Görevi gereği şiddet durumlarıyla karşılaşılacak kamu çalışanlarının bilinçlendirilmesi ve eğitim alması

2.2. Medya ve Kültür

- Şiddetle mücadele eden yayınlarının hazırlanması ve çok izlenen saatlerde televizyon ve dijital kanallarda yayınlanması
- Toplumsal roller konusunda cinsiyet ayrımcılığı oluşturmayacak şekilde görevlerin rollerin paylaşılmasına yönelik eğitici farkındalık oluşturunca içerikler oluşturulması ve topluma sunulması
- Toplumun, toplumsal algının engellilere yönelik olumsuzluk yargılarını ortadan kaldırmak üzere medyada yayınlara yer verilmesi
- Çarpık normalleştirme medyada topluma zarar veren şiddet gibi belirli davranışların yine medya yoluyla sıradan kabul edilebilir veya haklı gösterilerek, özellikle popüler kültür ürünleri, haberler ve sosyal medyada yer almasının çeşitli yöntemlerle engellenmesi
- Şiddet eğilimlerinin haklı veya kahramanca gösterilmesinden kaçınılması şiddet dışı yöntemleri vurgulayan senaryolar şiddete başvurmada sorun çözen kahramanların ön plana çıkarılması
- Kadın bedenini hedef alan küfür ve benzeri davranışları ortadan kaldıracak farkındalık yaratmak, içerik üretmek ve yayınlanmasını sağlamak
- Tüm toplumun hemen hemen herkesin her kesimini sarmış olan şiddet sarmalı ile ilgili olarak sosyolog, antropolog ve eğitim bilimcilerinin dahil olduğu bir merkezi enstitü kurulmalı ve böylece bütün Türkiye’de gerekli her türlü araştırma ve incelemeler yapılmalı ve daha sonra gerekli tedbirler tespit edilerek uygulamaya konulmalıdır.

2.3. Medya ve Psiko-Sosyal Faktörler

- Örnek teşkil edilecek medya içeriklerinin şiddetin sonuçlarını gösterir şekilde düzenlenmesi
- Olumlu ve gerçek medya içeriklerinin üretilmesinin teşvik edilmesi
- Siber zorbalığı engellemek üzere anonim hesapların tespiti ve bu hesapları yöneten kimliklerin, onları yöneten hesaplar için caydırıcı önlemler alınması
- Şiddetin kaynağındaki zincirleme döngüsel faktörlerin mercek altına alınması
- Sosyal medya mecralarında taciz edildiği düşünülen çocuk ve kadınlarla ilgili aile bakanlığına başvuru yapılması ve aile bakanlığının danışmanlık ve destek hizmeti sunması

2.4. Medya ve Eğitim

- Şiddetle mücadeleye yönelik çabalarını ortaya koyan influencerların/etkileyicilerin ödüllendirilmesine yönelik teşviklerin sunulması
- Şiddet mağduru kişi ve ailelere danışmanlık hizmeti veren aile sağlığı merkezlerinde hafta sonları gerekli desteğin sağlanması ve ilerleyen aşamada tüm merkezlerde sağlık hizmetlerinin bir parçası olarak sunulmasının sağlanması
- Dijital/medya okuryazarlık ve farkındalığın toplumun tüm bireylerine (çocuk, genç, yetişkin ve yaşlı) ve kurum ve kuruluşlara yayılması

2.5. Medya ve Siyaset/Ekonomi

- Meclis dijital mecralar komisyonu başlığı altında ele alınması, tüm tarafların görüşlerinin sürekli alınarak gerekli düzenlemelere yön verilmesi
- Uluslararası Sosyal Medya Şirketleri ile şiddet ve şiddet öğelerini engelleyici algoritmaların uygulanmasının sağlanması
- Reklam verme, sponsor olma ve ürün yerleştirme çalışmalarında kişi ve kuruluşların şiddet içeren programlara ekonomik destek vermemesi.

ŞİDDET VE ŞİDDETLE MÜCADELE ÇALIŞTAYI FOTOĞRAFLARI

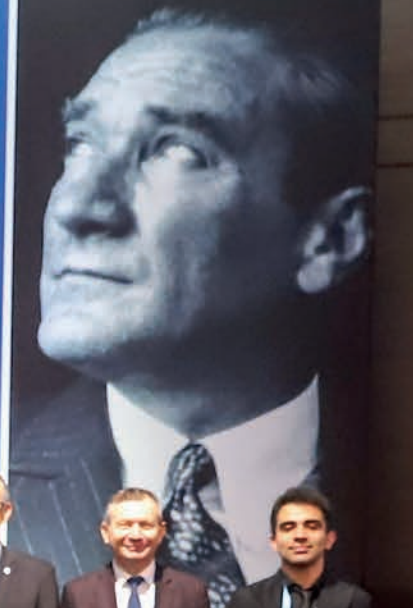
D. Müsavat DERViŞOĞLU
Genel Başkan

ŞİDDET VE ŞİDDETLE
MÜCADELE ÇALIŞTAYI
16-17 KASIM 2024, ANKARA

İYİ Parti Genel Merkezi

Mustafa Kemal Mh., Şehit Öğretmen Şenay Aybüke Yalçın Cd.,

No:9, 06520 Çankaya/Ankara

0312 408 08 08

iyiparti.org.tr